

II

USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

BR. 163

**IZVJEŠTAJ STOŽERA 9. USTAŠKOG STAJAČEG DJELAT-
NOG ZDRUGA OD 3. FEBRUARA 1945. STOŽERU USTAŠKE
VOJNICE O BORBAMA NA SEKTORU ČAPLJINA — LJU-
BUŠKI¹**

U S T A S K A V O J N I C A
S T O Ž E R
IX. STAJAČEG DJELATNOG SDRUGA
ZAPOVJEDNI SKUP
Broj 186 tajno sa priloga
U Mostaru dne 3. II 1945.

Predmet: Dnevno izvješće za
31. I. 1945. g.

STOŽERU USTAŠKE VOJNICE," Zagreb
ZAPOVJEDNICTVU 9. HRV. GORSKE DIVIZIJE, Mostar
Sastavak:

1.— Taktičko stanje: Obrana oslobođenog područja.

2.— Pojediniosti:

a.) *Područje Čapljina.* 31. I. 1945. g. oko 07.00 sati partizanska skupina oko 70 ljudi prebacila se preko rijeke Neretve u Gabelu i počela paliti i pljačkati. 40 ljudi 13. sati 4. bojne o.z. otišlo je odmah u Gabelu sa zadatkom da unište neprijatelja. Prvi otpor pružio neprijatelj na koti 169, koja je na juriš zauzeta. Partizani su se povukli prema Neretvi, štiteći pokret vatrom. Svi se nisu uspjeli prebaciti preko rijeke tako da su neki natjerani u vodu. Neprijateljski gubitci 40 poginulih (nabrojano na kopnu), 6 utopljenih i 10 zarobljenih. Pii-en: 4 engleske strojopuške, 18 pušaka, talijanskog i engleskog streljiva, 22 telećaka, 6 šatorskih listova, 9 košulja i 5 gaća.²

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u AVII, reg. br. 19/18—I, k. 114.

² Borba je vođena protiv dijelova Brigade narodne odbrane za Hercegovinu (vidi dok. br. 49).

Vlastiti gubitci: zapovjednik sati poručnik Šimić sasvim lako ranjen i 2 vojničara ranjena.

Noću 31. I.—1. II. neprijatelj se prebacio kod Dretelja sa namjerom da napadne Čaplinu sa sjevera.³

b.) *Područje Ljubuški.* Noć 31. I.—1. II. prošla mirno. Partizani su usljed pretrpljenih gubitaka tokom 30. I. napustili Vitinu i povukli se u Zelen goru.

8. sat 2. bojne upućena je u selo Vašaroviće, sa zadatkom da isto pročitati od jače skupine odmetnika koji su se počeli utvrđivati. Poslije kraće borbe partizani su potisnuti ka Prologu ostavivši 2 mrtva, dok su veći broj ranjenika izvukli. Plien 1 strojnica i jedan dvonožac engl, teškog bacača.

Jedna sat 1. bojne upućena u smjeru Humac — Crveni Grm, sa zadatkom da potisne jake partizanske dielove, koji su rano u jutro zaposjeli desnu obalu Trebižata. I pored podpore bacača sat nije uspjela preći riekü Trebižat, tako da je predveće srušen most.

Jedan vod 6. sati upućen smjerom: Dugandić — Čuvalo — Greda — Brlog, sa zadatkom da ispita neprijateljski raspored i njegovu pozadinu oko Proboja i Vitine.⁴ U Proboju vod naišao na jačeg neprijatelja, i sa njim vodi 1 sat borbu. Ubijeno nekoliko partizana. Plien 1 engl, poluteški bacač i 1 strojpuška.

c.) *Područje Čitluk.* 5. bojna o.z. (poručnik Kapulica) koja je 30. I. došla u Čaplinu stigla je 31. I. na područje Čitluka preko Međugorja.

3.— **Namjera:** Obrana oslobođenog područja.

4.— **Vlastiti gubitci:** 2 vojničara ranjena.

5.— **Neprijateljski gubitci:** 42 poginula, 6 utopljenih i 10 zarobljenih.

6.— **Plien:** 1 str. puška, 4 engl. str. puške, 1 strojnica, 1 engl, poluteški bacač, 1 dvonožac engl, teškog bacača, 18 pušaka, 22 telečaka, 9 košulja i 5 gača.

Vrieme: vedro.

Stanje u zraku: Neprijateljski lovci stalno napadali cestu Mostar — Ljubuški, Mostar — Čapljina, Mostar — Široki Brijeg.

Za Ic nema podataka.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK, BOJNIK:

(Maj er)

Majer⁵

* Riječ je o 12. hercegovačkoj NOU brigadi i 3. bataljonu 13. hercegovačke NOU brigade (vidi dok. br. 33).

⁴ Vidi dok. br. 49, 120 i 136.

« Vlado

**IZVJEŠTAJ STOŽERA 9. USTAŠKOG STAJAĆEG DJELAT-
NOG ZDRUGA OD 4. FEBRUARA 1945. STOŽERU USTAŠKE
VOJNICE O BORBAMA NA SEKTORU LJUBUŠKI — ČAPLJI-
NA — ČITLUK¹**

USTASKA VOJNICA
STOŽER
IX. STAJAĆEG DJELATNOG SDRUGA
ZAPOVJEDNI SKUP
Broj **187** — tajno sa priloga
U Mostar dne **4. II. 1945.**

Predmet: Dnevno izvješće
za **1. II. 1945.** g.

STOŽERU USTAŠKE VOJNICE, Zagreb
ZAPOVJEDNICTVU **9.** HRV. GORSKE DIVIZIJE, Mostar
Sastavak:

1.— Taktičko stanje: Obrana oslobođenog područja.

2.— Pojednosti:

a) *Područje Ljubuški:* **1. II.** u **10** sati partizani vršili obuhvat iz Proboja preko s. Radišića — Gradske prema Mostarskim vratima, koja nisu bila zaposjednuta zbog odlaska **1.** bojne i **7.** sati **2.** bojne. U **10.30, 11.30, 12.45** i **15.00** sati **4** neprijateljska lovca bombardirali i mitraljirali Ljubuški i postave oko istog. Istovremeno jače partizanske snage (oko **200**) vršile napad sa sjevera i istoka na Sitomir i Buturovicu sa težnjom da prodru kroz Mostarska vrata. Istovremeno Iz sela Vašarovići — Lisice i Crveni Grm prikupljeni partizani pokušali su načiniti mostobrane na Trebižatu kod s. Humca i s. Lošić. I pored premoći u zrakoplovima ovaj napad nije mogao ugroziti uporište pa je u **15.00** sati izvršen protunapad sa zadatkom da desno krilo dostigne Mediće — Brlog, a lievo krilo Zovak, kota **190**. Partizani su se bježeći povukli prema Gavran Mahali.⁹ Neprijateljski gubitci: **4** mrtva (nađena) i veći broj ranjeni. Plien pričuvne cievi i okviri za strojnice te bombe za bacač. Vlast, gubitaka nije bilo.

Neprijateljski zrakoplovi uništili jednu kuću, zapalili samostan fratara i ubili **7** građanski osoba (žena i djece).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u AVII, reg. br. 20/18—1, k. 114.

¹ Borba je vođena protiv jedinica **9.** NOU divizije (vidi dok. br. 120 i 136).

Neprijateljska skupina oko 400 ljudi predveče se grupirala kota 550 sjeverno od s. Dodig i kod sela Lošće sa namjerom da pređe Trebižat. Tučeni su topničkom vatrom.

7. sat 2. bojne upućena u Tromedu han.

1. bojna otišla u Čapljinu.

b) *Područje Čapljina*: Tokom dana mirno. Noću 1/2. II. neprijatelj napao na Čapljinu sa svih strana.³ Vlastiti gubitci: Zastavnik Storeli Žarko, 2 dočastnika i 5 vojničara mrtvi. Zastavnik Pero Vukić, 4 dočastnika i 10 vojničara ranjeni. Neprijateljski gubitci nepoznati.

c) *Područje Studenci*: Noću 1/2. II. neprijatelj napao postavu 3. bojne u selu Zviriciima i na visu Gradina, kota 332. Borba se vodi cielu noć.⁴ Zbog jakog neprijateljskog pritiska naša posada se povukla na visove sjeverno od s. Stubice (lijeva obala Trebižata). Vlastiti gubitci: 1 mrtav, 1 ranjen.

d) *Područje Čitluk — Šurmanci*: 5. bojna dobila zadatak da nastupi smjerom Čitluk — Šurmanci — vis Gradina sa ciljem da zauzme kotu i uništi neprijatelja, koji je prešao Neretvu i nalazio se u s. Šurmanci. Ovaj zadatak bojna nije izvršila izgovarajući se da od juga nije niko napao.

2. bojna 1. zdruga⁵ uputila jednu sat na vis Kuk⁶ (kota 517) sa zadatkom da nastupi prema Gradini i Šurmancima i [napadne] neprijatelja u Šurmancima. Ovaj zadatak nije u potpunosti izvršen.

3.— **Namjera**: Obrana oslobođenog područja.

4.— **Vlastiti gubitci**: Zastavnik Storeli Žarko, 2 dočastnika i 6 vojničara mrtvi, zastavnik Pero Vukić, 4 dočastnika i 11 vojničara ranjeni.

5.— **Neprijateljski gubitci**: 4 mrtva.

6.— **Plijen**: Nekoliko pričuvni cievi i okvira za stroj te nešto bomba za bacač.

Po točkama 7 i 8 nema podataka.

Za Ic nema podataka.

Vrieme: vedro.

Stanje u zraku: Neprijateljski zrakoplovi napadali i mitraljirali ceste i postavu.

7.A POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK, BOJNIK:

(M a j e r)

M. P.

Majer

³ i ⁴ Vidi dok. br. 11, 33 i 49.

⁵ Riječ je o bojni 1. ustaškog djelatnog zdruga.

⁶ Kukovac (trig. 517).

**IZVJEŠTAJ STOŽERA 9. USTAŠKOG STAJAĆEG DJELAT-
NOG ZDRUGA OD 4. FEBRUARA 1945. STOŽERU USTAŠKE
VOJNICE O DEJSTVIMA NA SEKTORU LJUBUŠKI — ČI-
TLUK'**

USTAŠKA VOJNICA
STOŽER
IX. STAJAĆEG DJELATNOG SDRUGA
ZAPOVJEDNI SKUP
Broj 188 — tajno sa priloga
U Mostaru dne 4. II. 1945.

Predmet: Dnevno izvješće
za 2. II. 1945. g.

STOŽERU USTAŠKE VOJNICE, Zagreb
ZAPOVJEDNICTVU 9. HRV. GORSKE DIVIZIJE, Mostar
Sastavak:

1.— Taktičko stanje: Obrana oslobođenog područja.

2.— Pojediniosti:

a) *Područje Ljubuški:* Noću 1/2. II. partizani pokušali izvršiti prelaz preko Trebižata kod sela Kutac i na crvenogrmski most,² ali su odbijeni odlučnim odporom naših zasjeda. Iste noći partizani su slabijim snagama napadali Ljubuški iz smjera Vitine, ali su ujutro protunapadom protjerani.³

U 7 i 30 neprijateljski zrakoplovi bacili 2 bombe u blizini stožera 2. bojne o.z. (Duvanjski ured). Od 14 do 15 sati 6 neprijateljskih zrakoplova ponovo napali Ljubuški i Humac, tukli strojničkom vatrom i bacali bombe da bi omogućili prelaz partizanima preko Trebižata. Jednovremeno, partizani su izbacili oko 70 mina iz bacača na naše postave oko s. Humac, kod kojega se pripucavalo gotovo cijeli dan. Vlastiti gubitci 3 ranjena (1 milicioner). Neprijateljski gubitci nepoznati.

Jedan vod vršio razviđanja smjerom Mostarska vrata — Medici bez dodira sa protivnikom.

b) *Područje Čitluk:* Za uništenje neprijateljskih snaga izkrcanih na području sela Šurmanci⁴ upućena je 5. bojna smje-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u AVII, reg. br. 21/18—1, k. 114.

² Riječ je o mostu na cesti Ljubuški — s. Crveni Grm.

³ Riječ je o jedinicama 9. NOU divizije (vidi dok. br. 120 i 136).

⁴ Odnosi se na jedinice 12. hercegovačke NOU brigade (vidi dok. br. 33).

rom Krehin Gradac — Kručevići — Šurmanci, a jedan ojačan vod smjerom Krehin Gradac, vis Ograda, kota 269 — s. Šurmanci. 2. bojna I. zdruge upućena je za obuhvat s juga smjerom Međugorje — Bijaković — Gradina — Šurmanci, a jedan vod Bijaković — cestom za Šurmance. Ni jedna ni druga bojna nisu izvršile zapovjed, izgovarajući se da 1. bojna nije napadala s juga, a 5. sa sjevera.

c) *Područje Čapljina*: Dan prošao u pripucavanju.

3.— **Namjera**: Uništenje neprijatelja na području s. Šurmanci.

4.— **Vlastiti gubitci**: 3 ranjena.

5.— **Neprijateljski gubitci**: nepoznati.

6.— **Plien**: ništa.

Po točkama 7 i 8 nema podataka.

Za 1c nema podataka.

Vrieme: vedro.

Stanje u zraku: Neprijateljski zrakoplovi mitraljirali i bombardirali ceste i postave.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK, BOJNIK:

(M a j e r)

Majer

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 1. USTAŠKOG DJELATNOG ZDRUGA OD 6. FEBRUARA 1945. GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA NDH O DEJSTVIMA U NOVEMBRU 1944. GODINE¹

ZAPOVJEDNIČTVO
I. USTAŠKOG DJELATNOG SDRUGA
ZAPOVJEDNI ODJEL
Ia Op. Broj 102/taj.
U Sarajevu 6. II. 1945.

Predmet: Bojna relacija za mjesec
*studen*i 1944.

Dio prvi

- GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(OPER. ODJEL)
- ZAPOVJEDNICTVU III. ZBORNOG PODRUČJA
(GLST. ODJEL)

OBĆA BOJNA RELACIJA

0 podhvatima postrojbi 1. stajaćeg djelatnog sdruga u mjesecu studenom 1944. godine.

A. — Razpored postrojbi, jačina i naoružanje u toku mjeseca studenog 1944.

I. — Stožer I. ustaškog stajaćeg sdruga u Sarajevu sa ukupno ljudstva 128, naoružanje: 13 pušaka i 30 samokresa. *Stožerna sat sdruga* u Sarajevu, jačine 255, naoružanje: 100 pušaka, 2 strojopuške i 1 bacač 45 mm. *Samovozna sat* u Sarajevu, jačine 90, naoružanje: 36 pušaka, 2 strojopuške, 3 strojosamokresa i 22 samokresa. *Oklopni vod* u Sarajevu, jačine 29, naoružanje: 16 pušaka, 3 oklopna kola, 6 strojnica. *Topnička bitnica* u Palama, jačine 62, naoružanje: 50 pušaka i 1 pr>tuoklopni top. Obkoparski vod u Sumbulovcu, jačine 64, naoružanje: 61 puška, 2 strojosamokresa i 1 samokres.

II. — Stožer I. bojne u Gromilama, jačine 32, naoružanje: 20 pušaka, 1 strojopuška, 1 strojosamokres, 4 samokresa i 1 bacač 81 mm. *1. sat* Romanija, jačine 146, naoružanje: 93 puške, 7 strojopušaka, 4 strojosamokresa, 3 samokresa i 1 ba-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u AVII, reg. br. 1/1—80, k. 59.

čač 45 mm. 2. *sat* Sokolac, jačine 123, naoružanje: 86 pušaka, 8 strojopušaka, 1 strojnica, 7 strojosamokresa i 5 samokresa. 3. *sat* na Romaniji, jačine 122, naoružanje: 96 pušaka, 3 strojopuške, 1 bacač 45 mm. 4. *sat* u Sumbulovcu, jačine 55, naoružanje: 32 puške, 1 stojosamokres i 1 samokres.

Stožer II. bojne u Rogatici, jačine 26, naoružanje: 2 strojosamokresa i 5 samokresa. *Stožerni vod* na Darivi² (Sarajevo), jačine 51, naoružanje: 20 pušaka, 2 strojopuške, 15 strojosamokresa. 1. *sat* u Rogatici, jačine 166, naoružanje: 104 puške, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 7 strojosamokresa, 9 samokresa i 1 bacač 46 mm. 2. *sat* u Rogatici, jačine 168, naoružanje: 138 pušaka, 11 strojopušaka, 2 strojnice, 5 strojosamokresa, 14 samokresa, 2 bacača 45 mm i 1 bacač 81 mm. 3. *sat* u Rogatici, jačine 212, naoružanje: 156 pušaka, 5 strojopušaka. 4. *sat* u *Rogatici*, jačine 172, naoružanje: 95 pušaka, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 10 samokresa i 15 strojosamokresa. 5. *sat* u *Žepi*, jačine 220, naoružanje: 131 puška, 2 strojopuške, 3 samokresa i 1 stojosamokres. 6. *sat* u Rogatici, jačine 169, naoružanje: 136 pušaka, 6 strojopušaka, 1 bacač 81 mm, 1 bacač 46 mm, 2 samokresa i 10 strojosamokresa. 7. *sat* u Rogatici, jačine 116, naoružanje: 116 pušaka i 2 strojopuške.

Stožer III. bojne u Rogatici, jačine 63, naoružanje: 29 pušaka, 3 strojosamokresa i 3 samokresa. 1. *sat* u Rogatici, jačina 204, naoružanje: 136 pušaka, 13 strojopušaka, 1 strojnica, 11 strojosamokresa, 10¹ samokresa i 1 bacač 45 mm. 2. *sat* u Rogatici, jačine 177, naoružanje: 99 pušaka, strojopušaka 9, strojosamokresa 7, samokresa³ i 1 bacač 45 mm. 3. *sat* u Rogatici, jačine 178, naoružanje: 67 pušaka, 5 strojopušaka, 10 strojosamokresa, 5 samokresa i 1 bacač 45 mm. 4. *sat* u Rogatici, jačine 126, naoružanje: 68 pušaka, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 8 strojosamokresa, 7 samokresa, 1 bacač 45 mm i 2 bacača 81 mm. 5. *sat* u Fakovićima, jačine 150, naoružanje: 140 pušaka i 4 strojopuške. 6. *sat* Klotijevac, jačine 140, naoružanje: 130 pušaka, 3 strojopuške. 7. *sat* u Osmačama, jačine 150, naoružanje: 140 pušaka, 2 strojopuške i 2 strojnice.

Stožer IV. bojne u Kiseljaku, jačine 11, naoružanje: 3 puške, 1 strojosamokres i 2 samokresa. 1. *sat* u Kiseljaku, jačine 132, naoružanje: 37 pušaka. 2. *sat* u *Kiseljaku*, jačine 127, naoružanje: 120 pušaka, 1 strojopuška, 2 strojosamokresa i 1 samokres. 3. *sat* Kiseljak, jačine 87, naoružanje: 75 pušaka i 1 strojosamokres. 4. *sat* u Kiseljaku, jačine 92, naoružanje: 75 pušaka.

¹ Naziv jednog dijela obale rijeke Miljacke u Sarajevu.

² U originalu izostavljen broj.

Stožer V. bojne u Zenici, jačine 9, naoružanje 1 strojosa-
mokres. *Stožerna sat*, jačine 23, naoružanje 2 puške. 1. *sat* u
Zenici, jačine 137, naoružanje: 84 puške, 6 strojopušaka, 4 stro-
josamokresa i 1 samokres. 2. *sat* Zenica, jačina 149, naoruža-
nje: 141 puška, 3 strojopuške, 1 strojnica, 4 strojosa-
mokresa, 2 samokresa i 1 bacač 81 mm. 3. *sat* u Zenici, jačine 125, naoru-
žanje: 100 pušaka, 3 strojopuške i 1 strojosa-
mokres.

Stožer Posadne bojne u Sarajevu, jačine 11. *Stožerna sat*
u Sarajevu, jačine 143, naoružanje: 50 pušaka, 3 strojosa-
mokresa i 2 samokresa. 1. *sat* u Sarajevu, jačine 247, naoruža-
nje: 191 puška, 6 strojopušaka, 1 strojnica, 1 strojosa-
mokres i 1 samokres. 2. *sat* u Hadžićima, jačine 67, naoružanje: 61 pu-
ška, 2 strojopuške i 1 strojnica. 3. *sat* u Lepenici, jačine 152, na-
oružanje: 140 pušaka i 3 strojopuške. 4. *sat* u *Brnjacima*, jačine
123, naoružanje: 98 pušaka. 5. *sat* u Kreševu, jačine 270, na-
oružanje: 240 pušaka, 6 strojopušaka i 2 strojnice.

Stožer Doknadne bojne na Palama, jačine 41, naoružanje:
13 pušaka, 1 strojnica, 1 strojosa-
mokres i 2 samokresa. 2. *sat*
u Koranu, jačine 171, naoružanje: 117 pušaka i 2 strojopuške.
3. *sat* u Stambulčiću, jačine: 147, naoružanje: 111 pušaka, 2
strojopuške. 4. *sat* na Palama, jačine: 159, naoružanje: 104 pu-
ške i 1 strojopuška.

B. — PODHVATI

Tokom mjeseca studenog dielovi ovoga sdruga vršili su
svakodnevna razviđanja u području uporišta.

U mjesecu studenom II. i III. bojna o.s. krenule su u
podhvat sa ciljem oslobođenja Rogatice, koju su nakon kra-
će borbe uspjeli ponovo zauzeti. U Rogatici su bojne ostale
15 dana bez potrebne hrane, da bi omogućile nesmetani prolaz
njemačkim postrojbama pri povlačenju iz Grčke,⁴ što im je
podpuno i uspjelo, tako da su njemačke trupe bez gubitaka
stigle u Sarajevo. Nakon toga II. i III. bojna napustile su Ro-
gaticu i povukle se na Sokolac.

Sa Sokolca iste bojne poduzimaju podhvat u smjeru Vi-
šegrada, da bi osigurali željezničku prugu Sarajevo — Više-
grad, i očistili okolno područje oko željezničke pruge.

U toku mjeseca studenog IV. bojna o.s. poduzela je pod-
hvat u smjeru Busovače, da bi osigurali nesmetani prolaz nje-
mačkim trupama na putu Kiseljak — Busovača.

⁴ O tome vidi knj. 30, dok. br. 49 (objašnjenje 2), 90 (objašnje-
nje 17. i 18) i 105.

Prilikom dnevnih izviđanja u području uporišta dolazilo se u dodir sa četnicima i partizanima, te su uvijek isti bili poraženi uz osjetne gubitke.

. Važniji događaji u toku mjeseca studenog bili su sljedeći:

1. studeni:

Dielovi I. bojne na osiguranju ceste došli su u dodir sa manjom partizanskom skupinom na Romaniji, koja je nakon kraće borbe razbijena uz gubitke od 2 mrtva. Plien: 3 puške.

2. studeni:

III. bojna u sastavu sa II. bojnomo nastupila u podhvat Sokolac — Rogatica, sa ciljem osvojiti Rogaticu. Rogatica je u toku dana osvojena.

III. bojna nastupila je na desnom. Borba je prihvaćena na Vitnju i nastavila se kroz mjesta: Han-Stijenica, Kramer Selo, Brekovik i Lunj. Partizani su nakon duže borbe razpršeni.⁵ Utrošeno je naboja 7.9 mm 6860, tal. 1345, 9 mm 342, eng. 700. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 5 mrtvih i 3 zarobljena. Plien: 1 puška. Borbena nadmoć naših postrojbi bila je daleko iznad neprijateljske, što se cijelom ireba zahvaliti pomoći njemačkog brzometnog teškog oružja.

4. studeni:

2. sat IV. bojne izvršila je nasilno razviđanje u pravcu s. Tušnići. Kod Krčevina partizani su otvorili vatru na našu postrojbu. Odmah je pružen otpor i nakon duže borbe uspješlo je partizane odbaciti.⁶ Vlastiti gubitci: 1 ranjen. Plien: 2 puške. Utrošeno 1600 naboja.

Manja partizanska skupina ne znajući tko drži Rogaticu naišla je noću na uzvišenje Lunj kod Rogatice, kojeg je branila 1. sat III. bojne. Tom prilikom partizani su imali veće gubitke. Točan broj neustanovljen. Pronađen: 1 mrtav i 1 ranjen. Plien: 1 strojoramokres.

5. studeni:

U noći XXVII. partizanska divizija napala Rogaticu.⁷ 1. sat III. bojne branila postave Apsan³ i Vienac. 3. sat Lunj. Ostale satnije bile su u pričuvi. Napad je nakon duže borbe od-

⁵ i ¹² Borba je vođena protiv jedinica 27. NOU divizije. Ova divizija je tada imala zadatak da djeluje na komunikaciji Višegrad — Sarajevo. O tome kao i o njenim gubicima vidi knj. 30, dok. br. 90.

⁶ Riječ je o djelstvima Visočko-fojničkog NOP odreda (vidi knj. 30, dok. br. 125; knj. 31, dok. br. 14).

⁷ Vidi knj. 30, dok. br. 69.

⁸ Nije nađeno na karti 1 : 100.000.

bijen. Sviest o našoj nadmoći osjetila se kod naših postrojbi, dok kod neprijatelja osjetilo se pomanjkanje volje za borbu. Neprijateljski gubitci: 6 mrtvih i 1 ranjen. Po izkazu seljaka broj mrtvih je daleko veći do 30. Vlastiti gubitci: 1 mrtav. Plien: 6 pušaka. Utrošeno 7.9 mm naboja 9600, 6.5 mm 3150, 7.7 mm 10400, 9 mm 2820.

6. studeni:

6. studenog u 21 sat napali su partizani na postave IV. bojne ovoga sdruga u Gromiljaku. Postav je branila 4. sat i 60 pripadnika 2. sati IV. bojne, koji su toga dana bili upućeni u zasjedu kod Brezove Kose. Partizani su izvršili napad iz svih smjerova. Nakon borbe od jednoga sata, zbog premoći partizana kako u oružju tako i u ljudstvu, dio obrane morali su se povući do postave »Silos«, gdje su nanovo primili borbu da spriječe partizanima put prema Kiseljaku. U 21,45 sati upućena je pomoć iz Kiseljaka, 3 njemačka tenka i 40 pripadnika 2. sati. Partizani su nakon kratke, ali oštre borbe odbačeni preko mosta i uobće sa celoga postava. Istodobno partizani su izvršili napad na Kiseljak. Međutim kako su partizani odbijeni kod Gromiljaka, to su se i povukli kod Kiseljaka. Napad je izvršila IX. partizanska brigada⁹ uz pomoć Visočko-fojničkog odreda.¹⁰ Vlastiti gubitci: nestalo 19 vojničara. Neprijateljski: 18 mrtvih (prebrojano) i 20 ranjenih.

8. studeni:

Jedan vod V. bojne u razviđanju u smjeru sv. Crkvice nedaleko Zenice. Kod s. Ričice došlo se u dodir sa odmetnicima. Nakon kraće borbe odmetnici su se povukli.¹¹ Zaplijenjeno: 5 pušaka, 4 pokrivača i bolničkog tvoriva.

Podhvatna skupina u nadiranjju prema Rogatici i pri samom zauzimanju Rogatice naniela je neprijatelju gubitke od: 40 mrtvih (prebrojano) i 49 ranjenih (prebrojano). Prema izjavama broj mrtvih i ranjenih je daleko veći.¹²

9. studeni:

Dvie partizanske brigade stigle u pomoć partizanskim skupinama u području Rogatice, sa namjerom da istu ponovo zauzmu. Dio III. bojne iz područja Srebrenice stigli u Rogaticu.

⁹ Napad na s. Gromiljak izveo je 1. bataljon 9. krajiške NOU brigade »Simo Šolaja«, a u isto vrijeme njen 4. bataljon je vršio demonstrativni napad na Kiseljak (vidi knj. 30, dok. br. 119).

¹⁰ O dejstvima toga odreda vidi knj. 30, dok. br. 125.

¹¹ Vidi knj. 30, dok. br. 133.

Zapovjedništvo IV. bojne u Kiseljaku dobilo je izvješće od zap. 5. sati Posadne bojne u Kreševu, da se ista mora povući sa svojih postava uslijed jakoga pritiska sa strane partizana.¹³ Sat se povukla u Brnjake.

11. studeni:

Partizani su razpršili 3. sat Posadne bojne u Lepenici, te se ista morala povući u smjeru Hadžića. Po primljenoj vijesti zapovjednik IV. bojne izdao je zapovjed zapovjedniku 2. sati IV. bojne, da uz pomoć 3 njemačka pancera i dielova 4. i 5. sati Posadne bojne razprši partizanske snage u području Lepenice. Nakon borbe, koja je trajala jedan sat uspelo je sa gore spomenutim snagama zauzeti ponovno postave, koje je držala 3. sat Posadne bojne. Nakon zauzeća postava 2. sat. i 5. sat pod zapovjedništvom zapovjednika IV. bojne uputile su se u potjeru za partizanima u smjeru Homoljske Čuprije — Han Ivice — Bukve i Brnjaka. Partizani su odstupili pretrpjevši osjetne gubitke.¹⁴ Vlastiti gubitci: 4 mrtva i 1 ranjen.

Dielovi I. bojne iz Sokolca izvršili su razviđanje do sela Žulj (9 km s.z. od Sokolca) bez dodira sa neprijateljem. Isti su ustanovili da se u području Romanije ne nalaze partizanske snage, nego samo manje grupe četnika.

12. studeni:

U noći partizanske snage ponovo su izvršile napad na Rogaticu. Jedan vod 1. sati pojačao je postave Apsan — Viena. Jedan vod 2. sati pojačao postave na Lunju. Napad je trajao do jutra, kada se neprijatelj pod zaštitom magle morao povući.¹⁵ Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 3 ranjena. Neprijateljski: 7 mrtvih. Utrošeno 2250 naboja.

13. studeni:

Zapovjedništvo IV. bojne u Kiseljaku na temelju izvješća što su ga podnašali pojedini izviđački odjeli upućivani u predjele oko Kiseljaka došlo je do zaključka, da partizani grupiraju svoje snage, s namjerom da onemoguće promet Sarajevo — Kiseljak, da napadnu samo mjesto Kiseljak i po mogućnosti da unište naše snage, koje se nalaze u Kiseljaku. Obzirom na ovu činjenicu zapovjednik bojne u sporazumu sa zapovjednikom njemačke posade u Kiseljaku poduzeo je 13. stu-

u, u j u Riječ je o jedinicama 7. krajiške NOU brigade (vidi knj. 30, dok. br. 123).

¹⁵ Vidi knj. 30, dok. br. 80.

denog podhvat protiv partizanskih skupina u svrhu da se odtereti obrana Kiseljaka. Zadatak koga je zapovjednik IV. bojne saobćio zapovjednicima sati bio je sljedeći: 2. sat, pojačana sa udarnim vodom i 4. sat Posadne bojne bili su upućeni da prime borbu na koti 650, s. Gomionica, kota 770, s. Stojkovići, kota 687, s. Svinjarevo, s. Čalikovac, Grabovci, Gunjača do sela Brestovskog. Spomenute sati trebale su biti u 12 sati u Brestovskom, te poslie odmora od 1 sat krenuti u smjeru Gusti Grab, prema kojem su trebale napredovati njemačke postrojbe iz Busovače.

Zapovjednik 5. sati Posadne bojne dobio je zadatak, da ima primiti borbu i protjerati partizane preko Brezove Kose i Krčevina.

6 njemačkih pancera posade Kiseljaka krenulo je uz cestu Kiseljak — Busovača sa zadatkom da podpomaže vatrom pokrete naših postrojbi.

2. sat odmah je dobila vatru na koti 656 i u neprestanoj borbi sa partizanima podpomognuta sa topničkom i strojopuščanom vatom sa njemačkih pancera uzpjela je razbiti i razpršiti, te odbaciti partizanske snage do s. Hrastovi. Osobito žestoka borba vodila se u s. Orahovo, gdje je 5. sat Posadne bojne praskama i jurišom izbacila partizane iz njihovih utvrđenih postava. Ista sat dostigla je kotu 545 u 12 sati.

4. sat IV. bojne, kojoj je bilo povjereno da drži postave na Brezovoj Kosi, da ne bi partizani presjekli put postrojbi, koja je otišla u smjeru s. Brestovsko, morala se povući oko 13 sati nazad na svoj početni položaj Gromiljak ne mogavši odoljeti naletu partizana, koji su nadirali iz smjera Fojnice.

Po primljenom izvješću, da je 4. sat odstupila sa svoga postava i obzirom na kvar jednoga pancera, kao i to što se nije moglo primjetiti da njemačke snage nadiru iz smjera Busovače, zapovjednik IV. bojne izdao je zapovjed da se satnije povlače u smjeru Kiseljaka. Povlačenje je započelo u 13,30 sati.

U isto vrijeme partizanima je stigla pomoć sa svih strana. Nakon žestoke borbe partizanima je uspjelo da potisnu naše snage sa zauzetih visova. Tako da je jedino povlačenje bilo moguće uz kanale ceste. Pored jake neprijateljske vatre uspjelo je probiti neprijateljski obruč i dostignuti Gromiljak.¹⁶

Postrojba je pretrpjela sljedeće gubitke: 8 mrtvih i 22 ranjena. Partizani su imali gubitke od: 60 mrtvih i 150 ranjenih. Utrošeno 20000 naboja i 50 praski.

¹⁶ i ¹¹ Odnosi se na jedinice 9. krajiške NOU brigade »Simo Solaja« (vidi knj. 30, dok. br. 119).

Dielovi I. bojne izvadili su na cesti kod Dikalja (5 km j.z. od Sokolca) 12 mina, koje su partizani postavili.

17. studeni:

1., 2. i 3. sat III. bojne pošle su na osiguranje ceste Sarajevo — Rogatica uz pomoć teškog bacačkog ščeta.¹⁷ Zbog jakog neprijateljskog otpora osiguranje nije izvršeno. Čitava 22.¹⁸ partizanska divizija zaposjela je cestu zbog onemogućivanja prolaza njemačkim jedinicama, koje su se povlačile iz smjera Višegrada. Neprijatelja se uspjelo potisnuti samo sa kote 919, a potom su se satnije povukle. Utrošeno naboja 3666, praski 12, mina za laki bacač 12 i mina za teški bacač 37 komada. Vlastiti gubitci: 3 ranjena. Neprijateljski nepoznati.

19. studeni:

V. bojna poduzela podhvat u sjevernom području od Zenice, preko s. Gradišće prema s. Stranjani, gdje su se koncentrisali djelovi VIII. krajiške brigade¹⁹ i mjestna milicija koja surađuje sa partizanima. Iste je uspjelo nakon duže borbe odbaciti u smjeru zapada. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 4 ranjena. Neprijateljski: 14 mrtvih. Plien 16 pušaka, 2000 naboja i 2 konja.

2. i 3. bojna povlačile su se iz Rogatice za Sokolac zajedno sa njemačkim postrojbama. Pri povlačenju partizani su napadali.²⁰ Vlastiti gubitci: 3 mrtva i 5 ranjeno. Neprijateljski: 4 mrtva. Utrošeno naboja 7,9 mm 13560, eng. 1120, 9 mm 1481, 25 mina za teški bacač i 12 mina za laki bacač.

20. studeni:

20. studenog u 5,30 sati napali su partizani Gromiljak (3 km s.z. od Kiseljaka), predhodno ga obkolivši sa sve četiri strane sa jačinom od 3 bataljona, naoružani sa strojnicama, strojopuškama i strojosamokresima. Jačina posade u Gromiljaku bila je u svemu 50 ljudi, oboružani samo puškama. Napad je potrajao do 7 sati u jutro, kada su se partizani povukli u smjeru Fojnice.²¹ Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 8 mrtvih i 14 ranjenih. Utrošeno naboja 7,9 mm 3000 komada.

¹⁷ U originalu isto.

¹⁸ Pogrešno; treba: 27 (vidi knj. 31, dok. br. 4).

Bliže o dejstvima te brigade vidi knj. 30, dok. br. 133.

Vidi knj. 31, dok. br. 4.

II. i III. bojna nastavljaju probijanje u smjeru Sokolca preko Kramer Sela i Han Stijenica. Vitanj dostignut u 21 sat. Utrošeno naboja 7,9 mm 5890, 7,7 mm 833, 9 mm 416, 33 mine za laki bacač, 35 mina za teški bacač i 25 ručnih praski. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 1 ranjen. Neprijateljski gubitci neustanovljeni.

23. studeni:

23. studenog upućena je 4. sat V. bojne na osiguranje pruge prema Zavidovićima, te je imala zadatak da zauzme uzvisinu Gradac, kota 602 sjeverno od Zenice. Nakon što je ova kola zauzeta neprijatelj je sa susjednih uzvisina otvorio vatru na ljudstvo 4. sati, te je tom prilikom poginuo jedan vojničar. Nakon duže borbe uspjelo se neprijatelja uz pomoć bacačke vatre odbiti.²² Neprijateljski gubitci: nepoznati.

24. studeni:

24. studenog krenule su postrojbe IV. bojne preko s. Odrače prema s. Miroševićima, gdje su dočekani partizani i tom prilikom partizani su imali gubitke od 10 mrtvih i više ranjenih.²³

U susret iz Busovače poslata je jedna sat njemačke SS postrojbe, koja je imala zadatak da olakša put i probijanje prema Busovači. Lievo krilo sa nešto teškog oružja ostalo je u s. Bilalovac kao posada. Iz sela Miroševići naši su se povukli prema cesti. Naše postrojbe probile su se do Gustog Graba uz pomoć tenkova, gdje su se sastale sa njemačkim postrojbama, koje su se probile iz Busovače.

U s. Kaćuni za posadu određena je 2. i 4. sat, a na cestu kod s. Bukovci 5. sat Posadne bojne.

24. studenog u 12 sati krenuo je iz Sarajeva teretni samovoz sa opskrbom za IV. bojnu u Kiseljak. U 13,30 na mjestu Šamin-Gaj naišao je na minu. Odmah iza toga partizani su otvorili vatru, te je tom prilikom poginuo zastavnik Pero Gotovac i pomoćnik vozača samovoza i teško ranjen jedan rojnik.²⁴ Odmah je na lice mjesta upućen jedan vod 2. sati Posadne bojne iz Hadžića radi protjere neprijatelja.

Isti dan i drugi teretni samovoz naletio je na minu. Na samovozu izgorilo je 2 kante ulja, 5 častničkih odijela, 7 kabanica, 16 pari čarapa, 1 vreća soli, 1 vreća brašna, 1000 kg krumpira, 600 kruhova, 1 strojopuška, 65 kg sapuna.

²² i ²⁵ Borba je vođena protiv jedinica 4. NOU divizije (vidi knj. 30, dok. br. 133).

» Vidi knj. 30, dok. br. 119 i 125.

Dana 25. studenog poduzet je podhvat protiv partizanskih snaga između Kiseljaka i Busovače, s time da se osigura cesta između ova dva mjesta.

U podhvat su učestvovala sljedeće jedinice: 2. i 4. sat IV. bojns, 5. sat posadne bojne, odredi njemačke policije sa flakovima i 6 tenkova.

Zadatak je bio sljedeći: Ustaške postrojbe imale su da osiguravaju desnu stranu ceste prema Busovači, njemačka policija lijevu stranu, flakovi i tenkovi išli su uzporedo sa obkoptima sa lijevom i desnom stranom ceste.

Iz Gromiljaka naša je desna strana odmah dobila vatru kod mjesta Gomionice sa kote 770. Neprijatelj je odmah protjeran i nastavilo se napredovanje prema s. Lješevo.

Lieva strana na kojoj je bila njemačka policija dobila je vatru sa Brezove kose. Radi popravke ceste otežavao se podhvat, jer se moralo čekati na popravak ceste. Istoga dana na večer povučeno je lievo i desno krilo u s. Brestovac, gdje se i zanoćilo.

26. studeni:

2. i 5. sat IV. bojne izvršile su razviđanje u smjeru s. Mihaljevića, s. Hozanovića, Dobraljeva i Sebinja, bez dodira • sa neprijateljem.

27. studeni:

1. i 2. sat V. bojne izvršile razviđanje preko Stare Zenice u s. Vražalj, radi odterećenja njemačkih postrojbi, koje su vodile borbu između Busovače i Zenice sa partizanima.²⁵ Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: nepoznati. Utrošeno naboja 7,9 mm 850, 10 bacačkih mina.

Zapovjednik, dopukovnik,
(Mamić)
A.²⁶ Mamić

IZVJEŠTAJ STOŽERA 9. USTAŠKOG STAJAĆEG DJELATNOG ZDRUGA OD 6. FEBRUARA 1945. STOŽERU USTAŠKE VOJNICE O SITUACIJI NA SEKTORU LJUBUŠKI — ČAPLJINA — ČITLUK¹

USTASKA VOJNICA
STOŽER
IX. STAJAĆEG DJELATNOG ZDRUGA
ZAPOVJEDNI SKUP

Broj 189 — tajno sa _____ priloga
U Mostaru dne 6/II. 1945.

Predmet: Dnevno izvješće
za 3. II. 1945. g.

STOŽERU USTAŠKE VOJNICE, Zagreb
ZAPOVJEDNIČTVU 9 HRV. GORSKE DIVIZIJE, Mostar
Sastavak:

1. — Taktičko stanje: Neuspio napad na neprijateljski mostobran u selu Šurmanci, pad Čapljine, povlačenje na novu liniju obrane Ljuti Dolac — s. Ružići.

2. — Pojednosti:

a) *Područje Ljubuški*: Ljubuški bombardovan i mitraljiran, nije bilo velike štete. Tokom dana bombardovan je samostan Huraac, a partizani pokušali jednovremeno preći preko crvenogrmskog mosta.² U svom sastavu imali su i teški bacač. Vlastiti gubitci jedan mrtav. Neprijateljski nepoznati.

b) *Područje Čitluk*: Dne 2. II. oko 21.00 sat izdata je zapovjed po kojoj su trebali 5. bojna i stožerna sat o.z. kao i 2. bojna I. zdruga, da napadnu dne 3. II. u 05.00 sati neprijatelja³ na području Šurmanci i da ga unište. 5. bojna imala je zadatak da noću 2/3. II. drži liniju Krehin Gradac — Blizanci, a ujutro da nastupi sa jednom sati smjerom jugoistočni dio Krehin Gradca — vis Ograda — s. Šurmanci, drugom da nastupi smjerom Blizanci — vis Šibenac — vis Zoljevac — s. Šurmanci, trećom sati da napadne sa jugoistočnog diela sela Blizanci smjerom Duga njiva — kota 231 — s. Kručevići —

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u AVII, reg. br. 22/18—1, k. 114.

² Riječ je o jedinicama 9. NOU divizije (vidi dok. br. 120 i 136).

³ Odnosi se na jedinice 12. hercegovačke NOU brigade (vidi dok. br. 33).

vis Zoljevac — s. Šurmanci. Stožerna sat o.z. imala zadatak da noću 2/3. II. osigura sa juga Čitluk, u koju svrhu da zaposjedne kotu 255 (z. od donjeg Krehin Gradca), ujutro da nastupi smjerom Vionica — Perkuša — Šurmanci i da održava spoj između 5. i 2/1. bojne. 2. bojna I. zdruga imala zadatak noću da drži Gradinu, a u 05.00 sati da napadne smjerom Gradina — Zoljevac.

Po ovoj zapovjedi 5. bojna ujutro 3. II. razvila se u borbu ali je uskoro napadnuta od neprijateljskih zrakoplova pa se raspršila i počela polako povlačiti ka sjeveru (po izjavi zapovjednika stožerne sati i zastavnika Bebeke).

Stožerna sat ujutro nastupila određenim pravcem i dospjela skoro do sjeverozapadnog diela sela Šurmanci, ali videći da niko ne napreduje ni lievo ni desno vratila se je poslije podne oko 15.00 sati u Čitluk.

2. bojna I. zdruga vodila borbu sa neprijateljem na Gradini između sela Bijakovića, te nije izvršila zapovjed za napad na Šurmance. Tražila je neprekidno da joj se pošalje streljivo, kojega nije bilo (posljednjih 10 sanduka razdijeljeno rano ujutro 3. II. 5. i 2. bojni).

Oko 08.00 sati primljena je viest da je Čapljina napuštena,⁴ što je silno uticalo na moral vojničara i pučanstva, koje se počelo u većim masama povlačiti cestom za Mostar.

Oko 11.00 sati žestoko je mitraljiran i napadnut bombama Stožer zdruga u samostanu na Čitluku, zbog čega je stožer oko 14.00 sati premješten u kulu u samom Čitluku.

Oko 17.00 sati opaženo je povlačenje 5. bojne u gustim redovima preko visova Topnika i Podvornice (istočno od Čitluka) smjerom Gradnići — Primorske staje, cesta za Mostar. Zbog ovoga zapovjednik zdruga je izišao kod kote 379 — Primorske staje i najenergičnijim mjerama pokušavao da zaustavi 5. bojnu, što mu je uspjelo jedva nakon upotrebe samokresa. 5. bojna je zauzela postave Dobro Selo i kota 350 sjeverno od Dobrog Sela. Primorske staje (k. 379) zapadno od ceste zaposjela je prateća sat o.z., a istočno stožerna sat o.z. Stožer je zanoćio u Sretnici. Tokom noći prispjele su u Sretnicu 1., 4. i dielovi 3. bojne (1 dio 3. bojne ostao u sastav 2. bojne Ljubuški), kao i 2/1. bojna.

c) *Područje Čapljina*: Noću 2/3. II. napadnuta je Čapljina⁵ vrlo jako sa svih strana. Zbog neprijateljske premoći kao i zbog pomanjkanja streljiva posada (1. i 4. bojna) povukle su se na visove Dubovo brdo, k. 218 i Osoje, k. 205 i gdje su se spojile sa 3. bojnomo o.z. sa područja Donji Studenci. Sa ovog

* i s Vidi dok. br. 33 i 110.

područja sve tri bojne su se povukle poslie podne smjerom Čitluk — Mostar (osim dielova 3. bojne koji su se nalazili u Ljubuškom). Tokom noći ove bojne su pristigle u Sretnicu.

3.— **Namjera:** Organiziranje obrane na liniji s. Ljuti Dolac, s. Ružići, vis Stražnica, Dobro Selo, Slepčiči, koja se ima držati po svaku cenu do 8. II. 1945. g., to jest do pristizanja njemačkih snaga sa kojima će se izvršiti protinapad, radi ponovnog izlaska na riekü Trebižat.⁶

4.— **Vlastiti gubitci:** 1 mrtav. (Poznato).

5.— **Neprijateljski gubitci:** nepoznati.

6.— **Plien:** ništa.

Po točkama 7 i 8 nema podatka.

Vrieme: vedro.

Stanje u zraku: Neprijateljski zrakoplovi mitraljirali i bombardirali ceste i postave.

Za Ic nema podataka.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK, BOJNIK:

(M a j e r)

Majer

IZVJEŠTAJ STOŽERA 9. USTAŠKOG STAJAĆEG DJELAT-
NOG ZDRUGA OD 6. FEBRUARA 1945. STOŽERU USTAŠKE
VOJNICE O DEJSTVIMA NA SEKTORU LJUBUŠKI — ČI-
TLUK¹

USTASKA VOJNICA
STOŽER
IX. STAJAĆEG DJELATNOG ZDRUGA
ZAPOVJEDNI SKUP

Broj 190 — tajno sa priloga
U Mostaru 6/II. 1945.

Predmet: Dnevno izvješće
za 4. II. 1945. g.

STOŽERU USTAŠKE VOJNICE, Zagreb
ZAPOVJEDNICTVU 9. HRV. GORSKE DIVIZIJE, Mostar
Sastavak:

1.— Taktičko stanje: Posjedanje i organizacija za obra-
nu linije Ljuti Dolac — s. Ružići — Dobro Selo — Slepčiči,
i povlačenje 2. bojne o.z. iz Ljubuškog u Široki Brijeg.

2.— Pojediniosti:

a) *Područje Ljuti Dolac — Dobro Selo — Slepčiči.* Noću
3/4. II. i rano ujutro 4. II. nova linija obrane bila je zaposjed-
nuta po slijedećem: 2. bojna I. zdruga Sv. Ana — Ljuti Dolac
— vis Brljevcu, sa naslonom desnog krila na Mostarsko Blato,
a lievo održavanje veze sa 3. bojnom II. gorskog zdruga; 3.
bojna II. gor. zdruga (po zapovjedi 9. divizije) zaposjela s.
Ružiće i vis Stražnica, k. 449, s tim da održava vezu desno
sa 2/1. bojnom kod visa Brljevcu, a lievo sa 5. bojnom o.z. u
Dobrom Selu; 5. bojna o.z. ojačana sa stožernom sati posjela
Dobro Selo (k. 350) i k. 314., vezu desno ima održavati sa 3.
bojnom II. gor. zdruga prema visu Stražnici, a lievo sa dielo-
vima obkopske i prateće sati na Debelom Brdu; obkopska
sat 9. divizije ojačana sa pratećom sati o.z. posjela Debelo
Brdo i k. 284. s tim da održava vezu desno sa 5. bojnom na k.
314., a lievo da se osloni na rijeku Neretvu pri utoku Bune; 3.
bojna do 14.00 se prikupljala, a poslije tog vremena zamienila
je prateću i obkopsku sat, a liniju obrane iznijela je una-
prijed do glavice k. 290 i Hine Gomile, k. 309; 4. bojna priku-
pljala se u s. Podgorje, 1. bojna u s. Krivodol, gdje su ostali

¹ Original (pisaii na mašini, latinicom) u AVII, reg. br. 23/18—1,
k. 114.

u pričuvi zdruga. Zapovjedbno je bilo utvrđivanje i hvatanje međusobnog spoja. Noć 4/5. II. prošla u miru.

b) *Područje Ljubuški*: U sumrak 3. II. povukao se u Ljubuški nadporučnik Mordin sa dielovima 3. bojne (oko 140 ljudi iz Studenaca).

Zbog ovoga je preduzeta organizacija postava i sa jednom ojačanom sati zaposjednut je Liget, Jurjevica i Vučići, te miniran put za Čaplinu. Dne 4. II. ujutro uspjeli su partizani preko Humca prodrijeti u donji dio grada Ljubuški, ali su u 09.00 sati protunapadajem izbačeni iz grada uz znatne gubitke.² Vlastitih gubitaka nije bilo, ali uništena hrana za 1 dan i 5 buradi nafte, da ne bi palo neprijatelju u ruke. Oko 12.00 partizani su iznenada snažno napali 7. sat 2. bojne u Vučićima i na Lige-tu i to jedna kolona XII. brigade iz smjera Čitluka,³ a jedna iz smjera Gornjih Studenaca.⁴ Oko 14.00 sati ova sat se i pored dobivenog pojačanja morala povući u Ljubuški. Istovremeno je opažena jedna jaka neprijateljska kolona dugačka 2 km. u nastupanju smjerom Međugorje — Crno,⁵ Lipno i Buhovo. Neprijateljski pritisak od Vitine postajao sve jači.⁶ Da bi se spriječilo opkoljavanje u užem smislu jedna sat upućena je na Kitu i Oštri Humac. Od uhvaćenih partizanskih kurira saznalo se da se XI. brigada nalazi u Lipnu⁷ radi hvatanja veze sa ostalim partizanskim snagama i napada na Ljubuški. U svemu oko Ljubuškog pristiglo je oko 5.000 partizanima iz okoline Splita i Vrgorca.⁸ Zbog ovog a još više zbog nedostatka streljiva, koje se nije moglo doturiti zbog prekida puta Mostar — Ljubuški kod Čitluka, bojna je zauzela Humac i greben iznad Ljubuškog pa se neopaženo izvukla sa postava tako da nije uobće dobila na zaštitnicu leđnu vatru. Pravac povlačenja: Humac — Lipno — Hamzići — Čerin — Trtla pl. — Jare — Uzarići — Široki Brieg. Pošto se ovim pravcem nisu mogle povlačiti dvie haubice sa kojima je raspolagala bojna, to su sa istih uzeti zatvarači i zirne⁹ sprave te onesposobljene za daljnu uporabu. Isto tako uništen je izvjestan broj zaplijenjenih pušaka, eksploziva, mina, partizanska pismohrana i

¹ Napad je izvela 4. splitska brigada 9. NOU divizije (vidi dok. br. 120 i 136).

² i ⁵ Riječ je 12. hercegovačkoj brigadi (vidi dok. br. 33).

³ Sa tog pravca su napadale jedinice Brigade narodne odbrane za Hercegovinu (vidi dok. br. 49).

⁶ Sa sjeverozapada je napadala 3. brigada 9. NOU divizije a od Vrgorca su počele da pristižu i jedinice 19. NOU divizije (vidi dok. br. 120 i 144).

⁷ Riječ je o 11. dalmatinskoj brigadi 26. NOU divizije (vidi dok. br. 29 i 93).

⁸ Vidi dok. br. 25 i 136.

* nišanske

druge stvari koje se nisu mogle ponijeti. Pri povlačenju bojna je dobila bočnu vatru sa K. 278 i 274 kod s. Lipna, ali kako je već bio mrak bojna nije imala gubitaka.

Vlastiti gubitci: ukupno 7 mrtvih i 7 ranjenih vojnika za vrijeme celog podhvata.

Neprijateljski gubitci: 268 partizana mrtvih, 14 ranjenih.¹⁰

Plien: 7 strojopušaka, 5 strojosamokresa, 132 puške, 1 laki bacač.

3.— **Namjera:** Obrana novo izabrane linije.

4.— **Vlastiti gubitci:** 7 mrtvih i 7 ranjenih vojnika.

5.— **Neprijateljski gubitci:** 268 partizana mrtvih, **14** ranjenih.

6.— **Plien:** 7 strojopušaka, 5 strojosamokresa, 132 puške, 1 l. bacač.

Po točkama 7 i 8 ništa novo.

Vrijeme: Vedro.

Stanje u zraku: Neprijateljski lovci stalno napadali prometne ceste, ali nisu uspjeli otkriti postave.

Promjene kod vlastitih postrojbi: Već napried opisano.

Promjene kod savezničkih postrojbi: Nije bilo.

Opaska: Za I.e. nema podataka.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK, BOJNIK:

(Majer):

Majer

¹⁰ O gubicima jedinica NOVJ vidi dok. br. 33, 49 i 120.

IZVJEŠTAJ STOŽERA 9. USTAŠKOG STAJAĆEG DJELAT-
NOG ZDRUGA OD 6. FEBRUARA 1945. STOŽERU USTAŠKE
VOJNICE O SITUACIJI NA SEKTORU ŠIROKI BRIJEG —
MOSTAR¹

USTAŠKA VOJNICA
STOŽER
IX. STAJAĆEG DJELATNOG SDRUGA
ZAPOVJEDNI SKUP

Broj 191 — tajno sa priloga
U Mostaru dne 6/II. 1945.

Predmet: Dnevno izvješće
za 5. II. 1945. g.

STOŽERU USTAŠKE VOJNICE, Zagreb
ZAPOVJEDNIČTVU 9. HRV. GOR. DIVIZIJE, Mostar
Sastavak:

1.— Taktičko stanje: Povlačenje na staru liniju obrane
Široki Brieg — Mostar.

2.— Pojediniosti:

a) *Područje jugozapadno od Mostara:* Prije podne utvrđi-
vanje postava i obilazak od strane nadređenih. Oko 14.00 sati
4. bojna upućena iz Podgorja na vis Brljevi, a djelimično u
Ljuti Dolac da popuni prazninu između 2/1. bojne² i 3. bojne
2. gor. zdruga. U ovo vrijeme upućeno je razviđanje po slije-
dećem. 13. sat 4. bojne pod zapovjedništvom poručnika Šimi-
ća upućena u razviđanje pravcem Ljuti Dolac — Brljevi —
Rosić — Donja Blatnica (ova sat je zakasnila pošto je nalog
primila tek oko 16.00 sati, zbog velike daljine do Ljutog Dol-
ca, tako da je sjeverno od Blatnice bila oko 17.00 sati). Jedna
sat 2. gorskog sdruga upućena smjerom Sretnica — Primorske
Staje — Čitluk. 5. bojna o.z. (Kapulica) trebala je da uputi
razviđanje od Dobrog Sela preko Modre Gomile za Gradniće.
Oko 17.00 sati razviđački odjel 4. bojne i 3. bojna 2. gor. zdra-
ga vodili su borbu u neposrednoj blizini Donje Blatnice i Pri-
morske Staje i dobro su napredovali. Ovim je bilo otkriveno
da se jake partizanske snage nalaze u Blatnici i Primorskim

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u AVII, reg. br. 24/18—1,
k. 114.

² Riječ je o 2. bojni 1. ustaškog djelatnog zdruga (vidi dok.
br. 172).

Stajama koje su vjerovatno imale namjeru da se tu prikriju, a potom iznenada noću da napadnu na naše postave, što im je sad bilo onemogućeno jer su i protiv volje morali primiti borbu. 5. bojna o.z. oko 16.30 sati bila je napadnuta u Dobrom Selu,³ ali ona nije uobće primila borbu već se je odmah počela povlačiti smjerom Dobro Selo — Selište — Mostar. Oko 17.30 sati ponovo su se kao i prošloga dana pojavili gusti redovi ove bojne na visu Razdolje koji su žurno odstupali prema Selištu gdje se nalazio i stožer zdruge. Ova biježeća masa unosila je paniku kako među vojničarima tako i među civilnim pučanstvom, koja se je još više povećavala njihovim uzvicima »Pakujte se i biježite, eto partizana«. Zapovjednik zdruge i glavar stožera divizije⁴ u ovo vrijeme nalazili su se sa razviđačkim odjelom 3. bojne II. gor. zdruge u borbi kod Primorskih Staja. Videći da se lievo krilo povlači obojica su došli odmah u Selište i nastojali svim silama da zadrže povlačenje 5. bojne. Međutim ovo nije uspjelo pošto je većina ovih vojnika bila spremna da upotrebi oružje ako ih ne pusti da prođu. Putem teklića izdat je nalog 1. bojni da pođe u protunapad od Krivodola prema Dobrom Selu, ali ovo već nije više bilo moguće provesti pošto je povlačenje 5. bojne povuklo sa sobom i 3. bojnu o.z. koja se u ovo vrijeme nalazila na južnim padinama Rujišta, k. 341. Pošto nije bilo uspjelo zadržati 5. bojnu u Selištu, ista je produljila prema Mostaru, sa njom se je izmješala 3. bojna o.z., malo kasnije 3. bojna 2. zdruge, a najposlije 4. i 1. bojna o.z. Oko 19.00 sati ova masa je krajnjim zalaganjem stariješina zadržana na Vardi gdje su bojne prikupljene i svaka dobila novi zadatak: 1. bojna o.z. da brani stare položaje Žovnica — Varda — Rodoč, 3. bojna da se prikupi u Cimu, 4. bojna o.z. da zauzme stare postave Buna — Blagaj, 3. bojna 2. gor. zdruge otišla u sjeverni logor u Mostaru na odmor, a 5. bojna (Kapulica) otišla je obilazeći Mostar sa zapadne strane u Vran planinu, ne čekajući i ne primajući nikakve zapovjedi, 2. bojna I. zdruge otišla je većim dielom pješke za Sarajevo, a manjim dielom ostala je u zapadnom logoru u Mostaru. 13. sat 4. bojne koja je bila upućena u razviđanje u Blatnicu nije se mogla odmah povući sa ostalim dielovima, već se je celu noć probijala kroz partizanske redove dok joj nije konačno uspjelo 6. II. ujutro da se probije u Mostar.

³ Na prostoru oko toga mjesta dejstvovala su jedinice 12. hercegovačke NOU brigade (vidi dok. br. 95).

* Ante Franić

b) *Područje Siroki Brijeg*: Pred već opazeno prebacivanje partizana istočno od Lisa, uz manje pripucavanje.⁵

3. — Namjera: Obrana određene linije i razviđanja.

Po točkama 4 — 8 ništa novo.

Stanje u zraku: Nepr. zrakopl. mitraljizirali naše postave.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOIM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK, BOJNIK:

(Majer):

Majer

BR. 170

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 7. LOVAČKOG ZDRUGA OD 7. FEBRUARA 1945. ZAPOVJEDNIŠTVU USTAŠKO-DOMOBRANSKE 4. HRVATSKE DIVIZIJE O DEJSTVIMA NA SEKTORU BOSANSKI NOVI — RAVNICA¹

ZAPOVJEDNIŠTVO

7. LOVAČKOG ZDRUGA

O. broj 96/taj.

U B. Novi, dne 7.II.1945.

Predmet: Obća bojna relacija

I. dio

ZAPOVJEDNICTVU 4. HRVATSKE DIVIZIJE

Dvor na Uni

Savezno nalogu zapovjedništva I. zbornog područja Glavnostožerni odjel Glst. Br. 2250/tajno od 2. IX. 1943. g., podnašam izvješće obće bojne relacije I. dio, 7. lovačkog zdruga, za mjesec siečanj 1945. godine.

s Vidi dok. br. 29, 93 i 120.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u AVII, reg. br. 1/2—89,

OPERACIJE, IZKUSTVA I NEDOSTATCI

Raspored: stožer zdruga sa stožernim djelovima u Bos. Novi.

I. bojna sa stožerom, 1. i 2. sati uporište Rudice, 3. i 4. sati u Dvor na Uni.—

II. bojna sa stožerom, 5. i 8. sati položaj Jablanica, 6. sat pričuva Bos. Novi i 7. sat na postavu s. Zamlača.—

III. bojna sa stožerom, 10., 11. i 12. sati položaj Kula, 9. sat pričuva Bos. Novi.²

Dne 20. siečnja 1945. g. prebačen je stožer I. bojne sa 2. sati u s. Matijevići i 4. sat iz Dvor na Uni u s. Matijevići.

Dne 4. siečnja 1945. g. preuzima 6. sat položaj na Jablanici od 5. sati koja ide u pričuvu.

Dne 5. siečnja 1945. g. preuzima 9. sat položaj na Kuli od 10. sati, koja ide u pričuvu.

Dne 22. siečnja 1945. g. povučena je 7. sat iz s. Zamlača u Dvor na Uni, s time da danju izlazi na postave s. Zamlača i osigurava cestu Dvor — Zamlača.

Zadatak: Odbrana Bosanskog Novog, osiguranje željezničke pruge Bosanski Novi — Rudice, te osiguranje ceste Dvor — Zamlača.—

Operacije: 1. siečanj 1945. g.— Noć protekla mirno. U svrhu nasilnog razviđanja neprijatelja, upućena je 9. sat pravcem: Vješala — k. 251. na Urije.— Razviđanje je izvršeno bez dodira sa neprijateljem.— Jedan vod 5. sati vršio je nasilno razviđanje pravcem: Kula — Rudnik gipsa — k. 278.— Od strane neprijatelja, koji je zaposjeo kuće iznad k. 278. i Mazić Brdo, sprečeno je daljnje nadiranje voda, vatrom automatskog oružja.— Istodobno kretala se 4. sat pravcem: 124.— k. 279. ka Mazić Brdu.— Prodor na Mazić Brdo sprečen je slabim moralom ljudstva.— Od k. 127., a u pravcu Mazić Brda, kretao se jedan vod 7. sati.— Isti je dočekan jakim vatrom odmetnika,³ te usljed vremenskih nepogoda nije mogao izbiti na Mazić Brdo. — Vlastitih gubitaka nije bilo. Odmetnički gubitci su nepoznati.

² U januaru 1945. u Bos. Novom je bio i jedan vod 2. bitnice 4. topničkog sklopa (2. baterije 4. artiljerijskog divizionu) ustaško-domobranske 4. hrvatske divizije, koji je podržavao dejstva 7. lovačkog zdruga, dok je njen drugi vod bio u Dvoru na Uni, gdje je bilo i sjedište zapovjedništva sklopa i podržavao dijelove pomenute divizije (vidi AVII, reg. br. 1/2—85, k. 59: relaciju 4. topničkog sklopa od 5. februara 1945).

³ i ⁶ Riječ je o dijelovima 20. krajiške NOU brigade (knj. 32, dok. br. 130).

2. *siečanj 1945. g.* Noć protekla mirno.— Tokom dana izvršen je podhvat u jačini kombinovane bojne u sjeveroistočnom prostoru Bos. Novog, sa zadatkom rastjerivanja i razviđanja odmetnika, koji su se prikupili u visini Curin potok — k. 246.— 4. sat kretala se od k. 121. ka k. 241., sa koje su odmetnici davali jak odpor.— Obuhvatnim jurišem na k. 241., u kojem su sudjelovale još 7. i 9. sat, odbačeni su odmetnici prema Mazić Brdu.— Po zauzimanju kote ista se osigurava, a neprijatelj goni prema k. 279. sa koje odmetnici daju očajan odpor. Izvršenim jurišem oduzima se i ova kota. Odmetnici su se povukli preko s. Zdenače ka k. 310.— 4. sat zauzima položaj na liniji k. 279 do k. 241., 7. i 9. sat nadiru dalje preko k. 233 ka k. 246 više s. Ravnica.— Ovu kotu prepustili su odmetnici bez otpora. U međuvremenu izvršili su odmetnici protunapadaj na k. 241., koji je uz tešku borbu odbijen.—

Istodobno, a u svrhu vezivanja odmetničkih snaga, upućen je jedan vod pravcem: Rudnik gipsa — k. 278.— Odmetnici drže liniju groblje — Tabla i Mazić Brdo (k. 338), sa koje su davali jak odpor.

Vlastiti gubitci: jedan domobran poginuo. Odmetnički gubitci: dva nađena mrtva, te 21 što ranjen, što poginuo, koje su odmetnici odveli.

3. *siečanj 1945. g.*— Noć protekla mirno. Izvršeno razviđanje u prostoru Rudice — Bos. Novi, te u jačini jedne sati pravcem: s. Matijevići — Javornik. Susreta sa odmetnicima nije bilo.—

4. *siečanj 1945. g.*— Noć protekla mirno.— Tokom dana izvršeno razviđanje pravcem: Jablanica — Vješala, te pravcem: Vratolom — Veliko Brdo — Vješala, bez susreta sa odmetnicima.—

5. *siečnja 1945. g.*— Izvršeno razviđanje pravcem: Bos. Novi, te s. Matijevići — Šakić brdo — Kordić brdo — s. Zakopa, bez dodira sa odmetnicima.

6. *siečnja 1945. g.*— Noć protekla mirno.— Izvršeno razviđanje pravcem: Jablanica — Vješala, bez dodira sa odmetnicima.

7. *siečnja 1945. g.* Noć protekla mirno.— U toku dana izvršeno nasilno razviđanje, u jačini kombinovane bojne, u jugoistočnom prostoru Bos. Novog, sa zadatkom da se dostigne s. Suhača i odbace odmetnici, koji su nasilno oduzimali hranu od naroda.

Pravac kretanja: Jablanica — Vješala — Veliko Brdo — Krčevine, odakle se bojna podijelila u dvije skupine sa pravcima nadiranja: lijeva kolona Krčevine — Dolovljani — Maslovar i desna kolona pravcem Krčevine — Crna Rieka — Prav.

Suhača — k. 183.— Dolovljani i Musi. Suhača.— Na pravcima kretanja jaki vatreni dodir osjetio se je pri spuštanju u s. Maslovare sa k. 134., s. Jošava, i k. 313 (Stražbenica), te slabiji dodir sa odmetnicima u Musi. Suhači.⁴ U kratkotrajnoj borbi natjerani su odmetnici u bieg.

Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski gubitci jedan mrtav nađen i jedan zarobljen.

Istoga dana izvršeno je razviđanje pravcem: s. Matijevići — Šakić brdo — Kordić brdo — s. Zakopa, bez dodiru sa odmetnicima.

8. i 9. *siečanj* 1945. g. Vršena su razviđanja pravcem: s. Matijevići — Šakić brdo — Kordić brdo — s. Zakopa. Pravcem: Bos. Novi — Vješala, pravcem: Rudice — Veliko brdo, bez susreta sa odmetnicima.—

10. *siečanj* 1945. g. Noću izkoristivši veliku tminu, jaruge i šumu, privukli su se odmetnici do željezničke pruge Bos. Novi — Ravnice, te su minirali dva propusta/'— Izvršeno je razviđanje pruge prema Rudicama, bez susreta sa odmetnicima.— U jačini polusati izvršeno je razviđanje pravcem: s. Matijevići — Šakić brdo — Kordić brdo — s. Zakopa, bez susreta sa odmetnicima.—

Na vod 7. sati, koji je osiguravao otvorenu prugu prema Ravnicama, izvršili su odmetnici prepad. Jurišem je vod natjerao odmetnike u bjegstvo i zarobio jednu strojopušku i dvije puške.— Vlastitih gubitaka nije bilo, odmetnički gubitci su nepoznati.—

11., 12., 13. i 14. *siečnja* 1945. g. Vršena razviđanja u raznim pravcima kao: s. Matijevići — Šakić brdo — Kordić brdo — s. Zakopa; Bos. Novi — Rudice, bez dodira sa odmetnicima.—

15. *siečnja* 1945. g. Noć protekla mirno.— Tokom dana izvršeno je razviđanje u sjevero-istočnom prostoru Bos. Novog u jačini jedne sati. Pri razviđanju i zaposjedanju k. 241. izvršili su odmetnici napad sa nadmoćnijim snagama i uspjeli su potisnuti sat ka k. 121.— Vlastitih gubitaka nije bilo, odmetnički gubitci su nepoznati. Osim toga izvršeno je razviđanje pravcem: s. Matijevići — Šakić brdo — Kordić brdo — s. Zakopa, bez dodira sa odmetnicima.—

16. *siečanj* 1945. g. Noć protekla mirno.— Tokom dana izvršeno je razviđanje pruge prema s. Ravnicama.— Pravac

⁴ Na tom prostoru su djelovale jedinice Podgrmečkog NOP odreda (vidi AVII, reg. br. 2—8, k. 1630: izvještaj štaba pomenutog odreda od 22. januara 1945).

⁵ Te mostove je porušila minerska grupa 20. krajiške NOU brigade (knj. 32, dok. br. 130).

kretanja bio je prugom do k. 121. odakle obuhvatno na k. 241. i dalje preko groblja ka k. 279. Jače odmetničke snage napale su sa Mazić Brda i puta koji veže Mazić Brdo sa s. Zdenačom. Borba je prihvaćena na k. 241. odakle je uspjelo potisnuti odmetnike i zauzeti i groblje.⁶ Vlastitih gubitaka nije bilo, odmetnički gubitci su nepoznati.— Istodobno razviđalo se pravcem: Kula — k. 278. — groblje. Odmetnici su držali položaj na k. 360. i groblje.— Vlastite snage morale su se povući na položaj ispred k. 278.— Vlastitih gubitaka nije bilo, protivnički gubitci su nepoznati.— U zapadnom prostoru razviđalo se pravcem: s. Matijevići — Šakić brdo — Kordić brdo — s. Zakopa, bez dodira sa odmetnicima.

17. *siečanj 1945. g.* Noć protekla mirno.— Tokom dana izvršeno razviđanje u sjevero-istočnom pravcu. Jedna sat kretala se od kote 121. na k. 241. — groblje, istodobno kretala se druga sat od k. 124. na k. 279. Ovi pokreti izvršeni su bez dodira sa odmetnicima. Istodobno razviđalo se pravcem Jablanica — Vješala i Rudice — Vratolom — Pošta, bez dodira sa odmetnicima.

18. *siečanj 1945. g.* Noć protekla mirno.— Izvršeno je razviđanje u sjevero-istočnom prostoru Bos. Novog u jačini kombinovane bojne i to jednom sati pravcem: k. 121. — k. 241. i sa dvije sati pravcem: 124. — k. 279. — k. 223, bez dodira sa odmetnicima.—

19. *siečanj 1945. g.* Tokom noći izvršen je podhvat, u jačini kombinirane bojne, pravcem: s. Zamlača — s. Struga — k. 120 — Metla (k. 256) — Groblje — Javoranj. Do dodira sa neprijateljem došlo je kod s. Donji Javoranj, no usljed vremenskih nepogoda i lošeg položaja, bojna se je nakon kraće borbe povratila istim putem natrag. Vlastiti gubitci: dva ranjena, odmetnički gubitci su nepoznati.

Tokom dana izvršeno je razviđanje u južnom prostoru prema s. Rudicama bez dodira sa odmetnicima.—

20. *siečanj 1945. g.* Noć protekla mirno.— Tokom dana izvršen je podhvat u svrhu čišćenja prostora, u jačini jedne kombinovane bojne, pravcem: s. Zamlača — s. Struga — Metla — s. Javoranj.— Do sukoba sa odmetnicima je došlo u selu Donji Javoranj.⁷ Vlastiti gubitci jedan domobran poginuo, neprijateljski gubitci nepoznati.

21. *siečanj 1945. g.* Izvršena su razviđanja pravcem: s. Ravnice i s. Rudice bez dodira sa odmetnicima.— Istodobno razviđalo se jednom sati prema Javorniku, bez dodira sa odmetnicima.—

⁷ Borba je vođena protiv jedinica 1. brigade 7. NOU divizije (tom V, knj. 37, dok. br. 83).

A.— Razpored postrojbi, jačina i naoružanje u toku mjeseca prosinca 1944. godine.

I.— Stožer I. stajaceg djelatnog sdruga u Sarajevu sa ukupno ljudstva 87, naoružanje: 13 pušaka i 30 samokresa. *Stožerna sat* u Sarajevu, jačine 296, naoružanje: 100 pušaka, 2 strojopuške i 1 bacač mina 45 mm. *Saniovozna sat* u Sarajevu, jačine 92, naoružanje: 36 pušaka, 1 strojnica, 1 strojopuška, 3 strojosamokresa i 22 samokresa. *Oklopni vod* u Sarajevu, jačine 44, naoružanje: 16 pušaka i 3 tenka. *Topnička bitnica* na Palama, jačine 61, naoružanje: 50 pušaka i 1 protuoklopni top. *Obkoparski vod* u Sumbulovcu, jačine 64, naoružanje: 61 puška, 2 strojosamokresa i 1 samokres.

II.— Stožer I. bojne na Gromilama, jačine 32, naoružanje: 20 pušaka, 1 strojopuška, 1 strojosamokres, 4 samokresa i 1 bacač 81 mm. 1. *sat* na Romaniji, jačine 155, naoružanje: 90 pušaka, 5 strojopušaka, 5 strojosamokiesa, 5 samokresa i 1 bacač 45 mm. 2. *sat* u Sokolcu, jačine 141, naoružanje: 90 pušaka, 9 strojopušaka, 1 strojnica, 9 strojosamokresa i 5 samokresa. 3. *sat* na Romaniji, jačine 126, naoružanje: 96 pušaka, 3 strojopuške, 1 strojosamokres, 1 samokres i 1 bacač 45 mm. 4. *sat* u Sumbulovcu, jačine 125, naoružanje: 97 pušaka, 5 strojopušaka, 1 strojnica, 2 strojosamokresa i 1 bacač 45 mm.

Stožer II. bojne u Prači, jačine 26, naoružanje: 2 strojosamokresa i 5 samokresa. *Stožerni vod* na Darivi (Sarajevo), jačine 51, naoružanje: 20 pušaka, 2 strojopuške i 15 strojosamokresa. 1. *sat* u Prači, jačine 166, naoružanje: 104 puške, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 7 strojosamokresa, 9 samokresa, i bacač 46 mm. 2. *sat* u Prači, jačine 168, naoružanje: 138 pušaka, 11 strojopušaka, 2 strojnice, 5 strojosamokresa, 14 samokresa, 2 bacača 45 mm i 1 bacač 81 mm. 3. *sat* u Prači, jačine 212, naoružanje: 156 pušaka, 5 strojopušaka. 4. *sat* u Prači, jačine 172, naoružanje: 95 pušaka, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 10 samokresa i 15 strojosamokresa. 5. *sat* u Žepi, jačine 220, naoružanje: 131 puška, 2 strojopuške, 3 samokresa, 1 strojosamokres. 6. *sat* u Prači, jačine 169, naoružanje: 136 pušaka, 6 strojopušaka, 1 bacač 81 mm, 1 bacač 45 mm, 2 samokresa i 10 strojosamokresa, 7. *sat* u Prači, jačine 116 pušaka i 2 strojopuške.-

Stožer III. bojne u Renovici, jačine 47, naoružanje: 7 strojosamokresa i 6 samokresa. 1. *sat* u Renovici, jačine 193, naoružanje: 52 puške, 12 strojopušaka, 10 strojosamokresa,

7 samokresa i 1 bacač 46 mm. 2. *sat* u s. Kaljani, jačine 94, naoružanje: 37 pušaka, 10 strojopušaka, 11 strojosamokresa, 4 samokresa i 1 bacač 46 mm.

3. *sat* Kaljani, jačine 94, naoružanje: 43 puške, 8 strojopušaka, 8 strojosamokresa, 7 samokresa i 1 bacač 46 mm. 4. *sat* u Renovici, jačine 140, naoružanje: 68 pušaka, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 7 strojosamokresa, 2 samokresa, 1 bacač 45 mm i 1 bacač 81 mm. 5. *sat* u Fakovićima, jačine 150, naoružanje: 140 pušaka, 4 strojopuške. 6. *sat* u Klotijevcima, jačine 140, naoružanje: 130 pušaka, 3 strojopuške. 7. *sat* u Osmaćama, jačine 150, naoružanje: 140 pušaka, 2 strojopuške i 2 strojnice.

Stožer IV. bojne u Kiseljaku, jačine 5, naoružanje: 3 puške i 1 strojosamokres. 1. *sat* u Kiseljaku, jačine 89, naoružanje: 37 pušaka, 4 strojosamokresa i 2 samokresa. 2. *sat* u Kiseljaku, jačine 140, naoružanje: 120 pušaka, 4 strojopuške, 1 strojnica i 1 bacač 46 mm. 3. *sat* u Kiseljaku, jačine 110, naoružanje: 97 pušaka, 1 strojosamokres i 1 samokres. 4. *sat* na Kobiljoj Glavi, jačine 90, naoružanje: 47 pušaka, 1 strojopuška, 1 strojnica i 2 strojosamokresa. 5. *sat* u Kiseljaku, jačine 176, naoružanje: 198 pušaka, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 2 strojosamokresa, 2 samokresa i 1 bacač 45 mm. 6. *sat* u Han Pločama, jačine 116, naoružanje: 110 pušaka, 1 strojosamokres i 1 samokres. 7. *sat* u Brnjacima, jačine 116, naoružanje: 77 pušaka, 4 strojopuške i 1 strojnica.

Stožer V. bojne u Zenici, jačine 9, naoružanje: 1 strojosamokres. *Stožerna sat* u Zenici, jačine 48, naoružanje: 3 puške. 1. *sat* u Zenici, jačine 158, naoružanje: 42 puške, 7 strojopušaka, 4 strojosamokresa i 2 samokresa. 2. *sat* u Lašvi, jačine 144, naoružanje: 129 pušaka, 4 strojopuške, 2 strojnice, 3 strojosamokresa, 4 samokresa i 1 bacač 81 mm.

Stožer Posadne bojne Sarajevo, jačine 14, naoružanje: ništa. *Stožerna sat* u Sarajevu, jačine 210, naoružanje: 114 pušaka, 3 strojosamokresa i 2 samokresa. 1. *sat* u Sarajevu, jačine 161, naoružanje: 127 pušaka, 6 strojopušaka, 2 strojnice, 1 strojosamokres i 3 samokresa. 2. *sat* u Hadžićima, jačine 103, naoružanje: 90 pušaka, 3 strojopuške, 1 strojosamokres i 3 samokresa.

Stožer Doknadne bojne na Palama, jačine 38, naoružanje: 15 pušaka, 1 strojnica, 1 strojosamokres i 1 samokres. 4. *sat* na Palama, jačine 105, naoružanje: 54 puške, 2 strojopuške i 1 samokres. 5. *sat* na Palama, jačine 210, naoružanje: 30 pušaka.

B. — PODHVATI:

Tokom mjeseca prosinca dielovi ovoga sdruga vršili su svakodnevno razviđanje u području uporišta.

U mjesecu prosincu IV. bojna o.s. izvršila je iz Kiseljaka podhvat u smjeru Kreševa, te podhvat u smjeru Busovače, nanevši tom prilikom partizanima osjetne gubitke.

U toku mjeseca prosinca II. i III. bojna u podhvalu su prema Višegradu u cilju čišćenja područja oko željezničke pruge Sarajevo — Višegrad.

Prilikom dnevnih izviđanja u području uporišta dolazilo se u dodir sa četnicima i partizanima, te su uvijek isti bili poraženi uz osjetne gubitke.

Važniji događaji u toku mjeseca prosinca bili su sljedeći:

1. *prosinac:*

Prema zapovjedi sdruga II. i III. bojna u pokretu su iz Sokolca za Pale.

4. *prosinac:*

Neprijateljski zrakoplovi bombardovali su Kiseljak. Poginuo je jedan vojničar IV. bojne.

5. *prosinac:*

Neprijateljsko zrakoplovstvo ponovno bombardovalo Kiseljak. Tom prilikom poginuo 1 pripadnik IV. bojne i 1 ranjen.

7. *prosinac:*

Dielovi Posadne bojne izvršili su 7. II. nasilno razviđanje u smjeru s. Pleševac⁴ nedaleko Hadžića, gdje su došli u dodir sa partizanima. Nakon kraće borbe partizani su odbijeni u smjeru s. Vlahovići uz osjetne, ali točno neutvrđene gubitke. Vlastitih gubitaka nije bilo. Utrošeno 400 naboja 6,5 mm.

8. *prosinac:*

Pošto su već duže vremena partizani ometali cestovni promet između Kiseljaka i Blažuja, te na taj način otežavali obskrbu jedinica u Kiseljaku, zap. IV. bojne izdao je zapovjed da se partizanske skupine protjeraju iz područja oko ceste. U podhvalu su učestvovala 2. i 5. sat, te po 1 vod 6. i 7. sati IV. bojne.

5. sat krenula je kroz sela Stogić, Draževići, Grahovci, Kobiljača.

³ Redakcija je izostavila dijelove teksta koji se ne odnose na borbe protiv jedinica NOVJ.

⁴ Selo Pleševac nije nađeno na karti 1 : 100.000. Postoji brdo Pleševac (k. 937).

2. sat krenula cestom i sastala se sa 5. sati na Kobiljoj Glavi. Sa Kobiljače krenulo se prema Homolju. U dodir sa partizanima došlo se kod s. Ivice odakle su se partizani povukli prema Mratinićima.⁵ Iz s. Mratinića partizani su tukli iz 1 topa i bacača naše jedinice. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 3 mrtva i više ranjenih.

II. i III. bojna krenule su u podhvat u smjeru Prače. Prača je dostignuta istoga dana bez većeg otpora neprijatelja...

10. prosinac:

V. bojna izvršila je skupni podhvat u smjeru Vjetrenice jugozapadno od Zenice radi osiguranja ceste Zenica — Vitez. 1., 2. i 4. sat pod zapovjedništvom zapovjednika bojne krenule su u 6 sati iz Zenice, dok je 2. sat krenula sa željezničke postaje Lašva preko Busovače za Vitez. U naprednom bojnom hodu stigle su tri spomenute sati do razkršća puta Vitez — Lokrine. Tu se naišlo na prvi odpor neprijatelja, koji je uporabom potpomagajućeg protuoklopnog topništva i jurišem 3. sati skršen. Na razkršću puteva izdvaja se 1. sat, te bočnim napadom na desno krilo neprijatelja, prodire se na samu Vjetrenicu, dok su 3. i 4. sat zauzele selo Čajdraš, koje se nalazi na samoj cesti, ali tu upotrebom neprijateljskog teškog oružja naše su se sati morale povući, jer prestala podpora teškog njemačkog oružja. 2. sat stigla je pred sami Vitez, ali se morala povući, jer u Vitezu nije bilo njemačke posade, nego su se nalazili partizani.⁶ Vlastiti gubitci: 2 ranjena. Neprijateljski točno neutvrđeni, ali prema izjavi seljaka oko 50 mrtvih i ranjenih. Utrošeno 5520 naboj 7,9 mm, 900 naboj 8 mm, te 3000 naboj 6,5 mm, 550 naboj 9 mm i 30 mina za teški bacač.

13. prosinca u 8,30 sati izvršili su partizani napad na naše postave na Kobiljoj Glavi. Napad je trajao do 11 sati, nakon toga partizani su se morali povući. Vlastiti gubitci: 1 ranjen.⁷ Neprijateljski: 7 mrtvih.

14. prosinac:

2. sat V. bojne izvršila podhvat u smjeru D. Višnjica, gdje se došlo u sukob sa partizanima. Neprijatelj je protjeran

⁵ Odnosi se na 1. bataljon 7. krajiške NOU brigade (vidi knj. 31, dok. br. 120).

⁶ Te borbe su vođene protiv jedinica 4. NOU divizije (vidi knj. 31, dok. br. 140).

⁷ Taj napad su izveli dijelovi 1. i 3. bataljona 7. krajiške NOU brigade. Tom prilikom su ustaše i Nijemci imali gubitke mnogo veće od prikazanih (vidi knj. 31, dok. br. 120).

u smjeru Busovače.⁸ Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati. Utrošeno 800 naboja 7,9 mm i 600 naboja 6,5 mm.

18. *prosinac*:

III. bojna u podhvalu iz Prače prema Višegradu dostigla je Renovicu uz manji otpor četnika. Utrošeno 750 naboja 7,9 mm i 5 mina za teški bacač.

22. *prosinac*:

Dielovi IV. bojne u razviđanju u smjeru Kreševa došli su kod s. Vodovoje u dodir sa partizanima, koji su se morali povući. Vlastiti gubici: t mrtav i 2 ranjena.⁹ Neprijateljski: 30 mrtvih i 60 ranjenih. Plien: 1 strojopuška i 7 pušaka.

23. *prosinac*:

Dielovi IV. bojne u razviđanju u području Kobilje Glave došli su u dodir sa partizanima, koji su imali namjeru napadati njemačke kolone na prolazu za Kiseljak. Partizani su nakon duže borbe morali se povući u smjeru Rakovice. Vlastiti gubici: 3 ranjena. Neprijateljski: 5 mrtvih.¹⁰ Plien: 1 strojopuška, 1 strojosamokres i 1 sanduk streljiva. Utrošeno 7000 naboja 7,9 mm, 5000 naboja 8 mm.

24. *prosinac*:

Dielovi V. bojne izvršili su nasilno razviđanje u smjeru s. Bistrice. Nakon višesatne borbe uspjelo je partizane protjerati iz sela i zauzeti samo selo.¹¹ Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 3 mrtva i 1 ranjen. Utrošeno 960 naboja 7,9 mm, 530 naboja 8 mm, 7/0¹² naboja 7,7 mm, 460 naboja 6,5 mm, 110 naboja 9 mm.

27. *prosinac*:

Dielovi V. bojne iz Zenice u razviđanju prema s. Bistrici, gdje su se nalazili partizani. Nakon jednosatne žestoke borbe uspjelo je partizane odbaciti iz sela.¹³ Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 1 mrtav i 6 ranjeno. Plien: 1 puška. Utrošeno naboja 7,9 mm 870, 650 naboja 8 mm, 460 naboja 6,5 mm, 170 naboja 9 mm, te 140 naboja »Steyer« 9 mm.

⁸ Riječ je o dijelovima Visočko-fojničko NOP odreda (vidi knj. 31, dok. br. 124).

⁹ i ¹⁰ Borba je vođena protiv jedinica 9. krajiške NOU brigade »Simo šo'aja« (vidi knj. 31, dok. br. 111).

¹¹ i ¹³ Na tom prostoru su djelovale jedinice 4. NOU divizije (vidi knj. 31, dok. br. 140).

U originalu" isto; vjerovatno: 710.

1. i 4. bataljon 9. partizanske brigade prebacio se na lievu stranu puta Sarajevo — Kiseljak. Dok su jače snage te brigade ostale u s. Kulješ. Zapovjednik IV. bojne iz Kiseljaka izdao je zapovjed za podhvat protiv ovih dielova. Radi osiguranja zaleđa krenula je 2. sat IV. bojne preko Kobilje Glave za Kulješ. Iznenaden neprijatelj pružio je otpor u s. Kulješ. Nakon jednosatne borbe uspjelo je 2. i 5. sati izbaciti neprijatelja iz sela, koji se povukao u smjeru Oštrika. U borbi zarobljena 3 partizana, 2 engleske strojopuške, 2 puške, 2 jahača konja, te ubijeno 5 partizana. Odatle postrojbe krenule u tri smjera: lievu pobočnicu sačinjava 5. sat, 2. sat, kao zaštitnica, krenula je smjerom Homolj — Han Ivica. Desna pobočnica, 4. sat, krenula je u smjeru Čubrena, sa zadatkom da uhvati vezu sa IV. bojnom XI. sdruga¹⁴ na Crkvenjaku. Lieva pobočnica imala je smjer Volujak sa zadatkom da uhvati vezu sa srednjom kolonom. Lieva pobočnica dobila je jaku vatru iz sela Mratinići na koti 668, nakon čega je po zapovjedi zapovjednika bojne prebacila se više na lievo, a na njeno mjesto došla je 2. sat. Nakon ovoga preustrojavanja 5. sat nije mogla zauzeti s. Mratinići, jer je neprijatelj tukao bacačkom vatrom i strojopuščanom, a pred sati nalazilo se oko 1.5 km brisanog prostora. Zapovjednik bojne zatražio je pomoć od IV. bojne XI. sdruga, ali je zapovjednik bojne odbio pružiti pomoć zbog sumraka, koji se upravo spuštao. U to vrijeme uspjelo je 2. sati da se probije do Paškine Kave, a 4. sat podpomagajući 5. sat u nadiranju uspjela se probiti preko Mratinića na kotu 570, koja leži na cesti Paškina Kava — Kreševo. Sa svim snagama uspjelo je bojni da protjera partizane iz Kreševa i isti zaposjedne.¹⁵ Partizani su se povukli u smjeru Lipe. Zauzete su kote Kotarac i Križ. U borbi je poginuo por. Sereš Stanislav i 1 vojničar. Neprijatelj je ostavio 6 mrtvih i više ranjenih. Uspostavljena je veza sa južnom kolonom 4/II. gorskog sdruga, koja je nadirala sa Ivan-Sedla.

30. *prosinac*:

4/II. gorskog sdruga napustila je Kreševo po zapovjedi zapovjednika Kombinovanog sdruga »Matković«. U Paškinu Kavu došla je II. bojna ovoga sdruga. Noć je protekla bez događaja, samo što su se osjetili pokreti 1. i 4. bataljona IX.

¹⁴ Odnosi se na 4. bojnu 11. ustaškog stajaćeg zdruga (vidi dok. br. 172, objašnjenje 6).

¹⁵ U Kreševu je 27. decembra 1944. bio štab 9. krajiške NOU brigade »Simo Solaja« (vidi knj. 31, dok. br. 111). Redakcija nije pro-našla dokumente pomenute brigade, pa ni štaba 10. NOU divizije, o toj borbi.

brigade odcjepljeni od glavnine. II. bojna uspjela je da protjera ove partizanske bataljone, koji su se prebacili u predio Opogor, Stražica, Obešenjak.

C. — NEDOSTATCI:

Slaba odjeća i obuća kod pripadnika ovoga sdruga otežava kretanje, te se ljudstvo ne može duže vremena zadržavati na terenu. Slaba popuna u streljivu otežava vršenje svakodnevnih razviđanja i podhvata u području uporišta.

Zapovjednik, dopukovnik
(Mamić)
A. Mamić

BR. 172

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 1. USTAŠKOG DJELATNOG ZDRUGA OD 19. FEBRUARA 1945. GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA NDH O RASPOREDU I DEJSTVU U JANUARU¹

ZAPOVJEDNICTVO
I. USTAŠKOG DJELATNOG SDRUGA
ZAPOVJEDNI ODJEL
Ia Op. broj 111/taj.
U Sarajevu 19. veljače 1945.

Predmet: Bojna relacija za mjesec
siečanj 1945.

DIO PRVI

- GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(OPER. ODJEL)
- ZAPOVJEDNICTVU 8. HRVATSKE DIVIZIJE
(ZAP. ODJEL)

OBICA BOJNA RELACIJA

0 podhvatima postrojbi I. ustaškog djelatnog sdruga u toku mjeseca *siečnja* 1945. godine.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u AVII, reg. br. 1/2—47, k. 59.

A.— Razpored postrojbi, jačina i naoružanje u toku mjeseca siečnja 1945. godine.

I.— Stožer I. Ustaškog djelatnog sdruga u Sarajevu sa ukupno ljudstva 102, naoružanje: 13 pušaka, 30 samokresa i 3 strojosamokres[^]. *Stožerna sat* u Sarajevu, jačine 328, naoružanje: 100 pušaka, 2 strojopuške i 1 bacač mina 45 mm. *S'í-movozna sat* u Sarajevu, jačine 96, naoružanje: 36 pušaka, 1 strojopuška, 1 strojnica, 3 strojosamokresa i 22 samokresa. *Oklopni vod u Sarajevu*, jačine 39, naoružanje: 16 pušaka i 3 oklopna kola. *Topnička bitnica* u Sarajevu (Dariva),² jačine: 29, naoružanje: 10 pušaka, 2 samokresa i 2 topa.

II. — Stožer I. bojne na Gromilama, jačine 42, naoružanje: 20 pušaka, 1 strojopuška, 1 strojosamokres i 4 samokresa i 1 bacač 81 mm. 1. *sat* na Sokolcu, jačine 145, naoružanje: y0 pušaka, 5 strojopušaka, 5 strojosamokresa, 3 samokresa i 1 bacač 45 mm. 2. *sat* na Romaniji, jačine 182, naoružanje: 96 pušaka, 9 strojopušaka, 9 strojosamokresa, 5 samokresa. 3. *sat* Romanija, jačine 126, naoružanje: 99 pušaka, 3 strojopuške, 1 strojosamokres, 1 samokres i 1 bacač 45 mm. 4. *sat* u Sumbulovcu, jačine 125, naoružanje: 97 pušaka, 5 strojopušaka, 1 strojnica, 2 strojosamokresa i 1 bacač 45 mm.

Stožer II. bojne u Varešu, jačine 26, naoružanje: 2 strojosamokresa i 5 samokresa. *Stožerni vod* na Darivi (Sarajevu), jačine 51. naoružanje: 20 pušaka, 2 strojopuške i 15 strojosamokresa. 1. *sat* u Varešu, jačine 166, naoružanje: 104 puške, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 7 strojosamokresa, 9 samokresa i 1 bacač 46 mm. 2. *sat* u Mostaru, jačine 168, naoružanje: 138 pušaka, 11 strojopušaka, 2 strojnice, 6 strojosamokresa, 14 samokresa, 2 bacača 45 mm i 1 bacač 81 mm. 3. *sat* u Varešu, jačine 212, naoružanje: 156 pušaka, 5 strojopušaka. 4. *sat* u Varešu, jačine 172, naoružanje: 95 pušaka, 7 strojopušaka, 2 strojnice, 10 samokresa i 15 strojosamokresa. 5. *sat* u 2epi, jačine: 240, naoružanje: 200 pušaka, 10 strojopušakn, 1 strojnica, 20 strojosamokresa i 2 samokresa. 6. *sat* u Varešu, jačine 169, naoružanje: 136 pušaka, 6 strojopušaka, 1 bacač 81 mm i 1 bacač 45 mm, 2 samokresa i 10 strojosamokresa. 7. *sat* u Varešu, jačine 116 pušaka i 2 strojopuške.³

Stožer III. bojne u Prači, jačine 51, naoružanje: 28 pušaka, 7 strojosamokresa i 6 samokresa. 1. *sat* u Prači, jačine 227, naoružanje: 101 puška, 19 strojopušaka, 24 strojosamokresa, 20 samokresa i 2 bacača 45 mm. 2. *sat* u Renovici, jačine 202, naoružanje: 65 pušaka, 11 strojopušaka, 11 strojosa-

* Naziv jednog dijela obale rijeke Miljacke u Sarajevu.

³ U originalu isto. O brojnom stanju i naoružanju te satnije vidi dok. br. 166.

mokresa, 4 samokresa i 1 bacač 45 mm. 3. *sat* u Sjetlini, jačine 94, naoružanje: 43 puške, 8 strojopuškara, 8 strojosamokresa, 7 samokresa i 1 bacač 46 mm. 4. *sat* u Renovici, jačine 98, naoružanje: 51 puška, 8 strojopuškara, 8 strojosamokresa, 8 samokresa i 1 bacač 81. 5. *sat* u Skelanima, jačine 254, naoružanje: 220 puškara, 7 strojopuškara, 1 strojnica, 16 strojosamokresa. 6. *sat* u Fakovićima, jačine 267, naoružanje: 220 puškara, 7 strojopuškara i 5 strojosamokresa. 7. *sat* u Osmačama, jačine 181, naoružanje: 140 puškara, 10 strojopuškara, 2 strojnice, 2S strojosamokresa, 4 samokresa i 1 bacač 45 mm.

Stožer IV. bojne u Kiseljaku, jačine 5, naoružanje: 3 puške i 1 strojosamokres. 1. *sat* u Kiseljaku, jačine 79 ljudi, naoružanje: 37 puškara, 3 strojosamokresa. 2. *sat* u Kiseljaku, jačine 140, naoružanje: 12C puškara, 9 strojopuškara, 1 strojnica, 1 bacač 45 mm i 10 strojosamokresa. 3. *sat* u Kiseljaku, jačine 111, naoružanje: 97 puškara, 4 strojopuške i 2 strojosamokresa. 4. *sat* na Kobiljoj Glavi, jačine 103, naoružanje: 43 puške, 4 strojopuške i 7 strojosamokresa. 5. *sat* u Kiseljaku, jačine 220, naoružanje: 186 puškara, 7 strojopuškara i 5 strojosamokresa. 6. *sat* u Brnjacima, jačine 113, naoružanje: 110 puškara, 2 strojopuške i 1 strojosamokres. 7. *sat* u Lepenici, jačine 109, naoružanje: 82 puške, 9 strojopuškara i 1 strojosamokres.

Stožer V. bojne u Zenici, jačine 9, naoružanje: 1 strojosamokres. Stožerna *sat* u Zenici, jačine 48, naoružanje: 3 puške. 1. *sat* u Zenici, jačine 158, naoružanje: 64 puške, 7 strojopuškara, 4 samokresa, 5 strojosamokresa i 1 bacač 81 mm. *sat* u Lašvi, jačine 144 naoružanje: 114 puškara, 4 strojopuške, 2 strojnice, 5 strojosamokresa, 4 samokresa i 1 bacač 81 mm.

Stožer VI. bojne u Sarajevu, jačine 14, naoružanje: nema. Stožerna *sat* u Sarajevu, jačine 181, naoružanje: 114 puškara. 3 strojopuške i 2 samokresa. 1. *sat* u Sarajevu, jačine 150, naoružanje: 113 puškara, 6 strojopuškara, 2 strojnice, 1 strojosamokres i 2 samokresa. 2. *sat* u Hadžićima, jačine 111, naoružanje: 86 puškara, 2 strojopuške, 4 strojosamokresa i 2 samokresa.

Stožer Doknadne bojne na Palama, jačine 11, naoružanje: 3 puške. Stožerna *sat* na Palama, jačine 60, naoružanje: 33 puške, 1 strojopuška i 1 samokres. 1. *streljačka sat* na Palama, jačine 94, naoružanje: 20 puškara, 4 samokresa. 2. *streljačka sat* na Palama, jačine 44, naoružanje: 10 puškara i 3 strojopuške. *Prateća sat* na Palama, jačine 55, naoružanje: 8 strojopuškara,⁴ 4 strojopuške i 1 protuoklopni top.

⁴ Treba: puškara.

B. — PODHVATI:

Tokom mjeseca siečnja dieľovi ovoga sdruga vršili su svakodnevna razviđanja u području uporišta.

U mjesecu siečnju 1945. godine II. i IV. bojna ovoga sdruga učestvovala su u podhvatu »Viktorija«.

Prilikom dnevnih razviđanja u području uporišta dolazilo se u dodir sa partizanskim i četničkim skupinama, te su uvijek isti bili poraženi uz osjetne gubitke.

Važniji događaji u toku mjeseca siečnja bili su sljedeći:

1. siečanj:

1. i 4. sat II. bojne u razviđanju u smjeru: Paškina Kava — Volujak (3 i 5 km s. i. od Kreševa), a povratak: Homolj — Han Ivica — Paškina Kava. U razviđanju nije se došlo u dodir sa neprijateljem, nego je ustanovljeno, da se isti povukao u smjeru zapada prema Zabrdū.

U toku 1. siečnja partizanske skupine napale su Kreševo i u 14 sati Kreševo zauzeli. Sa dieľovima II. i IV. bojne poduzet je podhvat u smjeru Kreševa i isti je ponovno zauzet u 17 sati. Utrošeno nabolja 7.9 mm 4000 kom.

Postrojbe IV. bojne učestvovala su u podhvatu »Viktorija«. U 14 sati napali su 1. i 4. bataljon IX. partizanske brigade preko s. Vrancí, Kojšina — Duge Njive na Kreševo.⁵ Uporište Rudna držala je 4. sat IV. bojne, koje palo nakon nekoliko časaka borbe, tako da su partizani imali otvoreni put za Kreševo. 4. sat i dieľovi 5. sati povukli su se u s. Sotnicu, Križ i Kotorac su održali, dok su partizani zauzeli Kreševo. Nakon pomoći, koju je IV. bojna dobila od II. bojne, uspjelo je ponovno zauzeti Kreševo. Vlastiti gubitci: 3 mrtva, 4 ranjena i 2 nestala. Neprijateljski: 4 mrtva i 16 ranjenih.

3. siečanj:

IV. bojna izvršila razviđanja u smjeru s. Lipa — Bjelovići — Vrancí — Kreševo, bez dodira sa neprijateljem.

III. bojna izvršila razviđanja u smjeru Komrani i Bare (5 km. j.i. od Prače), u svrhu saznanja o kretanju četničkih skupina.

⁵ Riječ je o bataljonima 9. krajiške NOU brigade »Simo Solajax. Redakcija nije pronašla njene operativne dokumente o napadu na to mjesto.

Dielovi II. bojne u svrhu uzpostave veze sa I/XI. sdruga® dostigli s. Otigošće, a I/XI. povukla se iz Bakovića do Višnjice.

5. *siečanj*:

U 02,00 sata partizani su ponovno izvršili napad na Kreševo sa svih strana uz podporu teških bacača. Partizani su poslije 6-satne borbe odbijeni uz gubitke od: 30 mrtvih, 1 zarobljen. Plien: 5 pušaka. Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 4 ranjena.

Toga dana jedan partizanski bataljon napao je i Paškinu Kavu (3 km. s.i. od Kreševa), ali je odlučnim odporom obrane u roku od pola sata protjeran. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljskih: 4 mrtva i više ranjenih. Utrošeno naboja 7.9 mm. 5000 komada.

U 14,30 došla je zapovjed od zapovjednika Kombiniranog sdruga,⁷ da se napusti Kreševo i Paškina Kava. Povlačenje je počelo u 18,00 sati u smjeru Kreševo — Kiseljak.

6. *siečanj*:

II. bojna krenula iz Kiseljaka za Visoko odakle je upućena u Vareš.

Neprijateljski zrakoplovi mitraljirali vlak na željezničkoj postaji Koran.

9. *siečanj*:

Dielovi IV. bojne u razviđanju područja u blizini Kiseljaka došli su kod s. Crnići u dodir sa partizanima. Zarobljeno 8 partizana. Plien: 6 pušaka, 2 strojosamokresa i 3 konja.

15. *siečnja*:

16. *siečanj*:

16. I. u 5 sati stigla je u s. Strane (2 km. s.i. od Renovice) veća grupa četnika. Iz Renovice odmah je upućena jača obhodnja dielova III. bojne sa 5 Njemaca. Četnici su tražili od Njemaca, da skupa s njima osiguravaju želj. prugu. Četni-

⁸ Odnosi se na 1. bojnu 11. ustaškog stajaćeg zdruga, čije je sjedište bilo u Visokom. Zdrug je u svom sastavu imao četiri bojne. Treća njegova bojna bila je tada u Derventi (vidi AVII, reg. br. 2/18—1, k. 114:~raspis Zapovjedništva 11. ustaškog stajaćeg zdruga od 11. januara 1945).

⁷ Vidi dok. br. 171.

⁸ Redakcija je izostavila dijelove teksta koji se ne odnose na borbe protiv jedinica NOVJ.

ci su nakon toga rastjerali okolnu miliciju i počeli po selima pljačkati. U borbi 3 milicionera ranjena.

18. siečanj:

Dva voda 5. sati IV. bojne upućena iz Kiseljaka na Han-Ivicu i Zvizd sa zadatkom da ometaju pljačkanje partizana po obližnjim selima. Dielovi II. bojne iz Vareša izvršili su razviđanje u smjeru Careve Čuprije gdje se nalazilo oko 150 partizana. Dielovi su se morali vratiti radi velike mečave i velikog snjega.

19. siečnja:

7. sat IV. bojne izvršila razviđanja u smjeru s. Bukovica i Zabrđa, bez dodira sa neprijateljem.

20. siečanj:

IV. bojna izvršila podhvat u smjeru Kreševa. 19. I. u 16 sati 3. i 5. sat otišle su u Brnjake, gdje su prenočile, a 6. sat zauzela postav na uporištu Bukva. U 3 sata u jutro krenule su 5. i 3. sat prema Bukvi gdje su se sastali sa 6. sati i zajednički su krenuli na uporište Han-Ivice i Zvizd, gdje su se već dva dana nalazili djelovi 5. sati.

Pri dolasku na zadani cilj, bez ikakova odpora, zapovjednik 5. sati izdao je zapovjed, da 3. sat ostane na uporištu Han-Ivice i Zvizd imajući zadatak da štiti dielove pri napredovanju prema Volujaku. Ciela 6. sat imala je zadatak da zauzme uporište Crkvenjak.

5. sat zauzela je u 7 sati poslie kraćeg odpora uporište Volujak, nastojeći na taj način da se što više približi samome Kreševu.

Partizani nisu mogli otkriti pokrete naših jedinica sve do 14 sati, sve dok nisu poslali jedan jači odred u smjeru Crkvenjaka.

Partizani su tada izvršili [napad na] posadu na Crkvenjaku. Poslie dvosatne borbe partizani su se [počeli] povlačiti iz samoga Kreševa. U 17 sati po zapovjedi zapovjednika bojne 3. i 6. sat morale su se povući nazad u Kiseljak i Brnjake. 5. sat morala se povući na uporište Bukva uslied odlaska 3. i 6. sati. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 8 mrtvih i 12 ranjenih.

Izvršili su dieľovi 1. i 2. sati nasilno izviđanje u smjeru Travnika putem Zenica — Podbrežje — Stranjani — Brajkovići — Gučja Gora — Travnik, bez dodira sa neprijateljem.

24. *siečanj:*

2. i 3. sat IV. bojne izvršili su noćno razviđanje do s. Gomionica. Tom prilikom zarobljena 2 partizana, 1 poginuo i zaplijenjene 2 puške. Vlastitih gubitaka nije bilo.

25. *siečanj:*

III. bojna u pokretu iz Prače za Visoko.

27. *siečanj:*

Jedan vod 7. sati u razviđanju prema s. Bukovica i Zabrđu došao u dodir sa jednom partizanskom skupinom, koja je nakon kraće borbe razpršena. Partizani su imali gubitke od 2 mrtva i 1 ranjenog. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Jedan vod 5. sati IV. bojne u razviđanju do sela Otigošće došao u dodir sa partizanima. Tom prilikom zarobljena su 4 partizana, 1 poginuo i zaplijenjeno 5 pušaka. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Dielovi V. bojne u razviđanju nedaleko Zenice došli su u dodir sa partizanima. Nakon kraće borbe partizani su razpršeni. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: nepoznati.

28. *siečanj:*

Obhodnja 7. sati IV. bojne sukobila se sa partizanima u s. Zabrđu, gdje se nalazi jedan bataljon IX. partizanske brigade.⁹ Zapovjednik obhodnje došao je među same partizane i bacio među njih jednu ručnu prasku, od koje su 2 partizana poginula i 1 ranjen. Pred iznenadnim prepadom partizani su se počeli povlačiti prema Pirinu i Botunji, praćeni strojopuščanom vatrom obhodnje. Pošto su partizani kasnije zauzeli dominirajuće kote nad samim Zabrđem obhodnja se morala povući na Homoljsku Čupriju.

U 11 sati jedan drugi bataljon IX. partizanske brigade došao je preko Han-Ivice prema Homoljskoj Čupriji, a bataljon koji je imao borbu u Zabrđu prebacio se u Tulicu i Kulješ. Obadva bataljona izvršila su napad na Banbrdo (samostan), koji se nalazi 500 m. j.z. od Homoljske Čuprije. U samostanu nalazilo se 30 pripadnika 7. sati IV. bojne. Partizani su se približili do same zgrade oko 30 metara, koristeći strminu

• i ¹⁰ Te borbe je vodio 2. bataljon 9. krajiške NOU brigade »Simo Solaja«, i to kod s. Zabrđa 27. a kod Banbrda 28. februara (vidi AVII, reg. br. 3—2, k. 855: izvještaj štaba pomenute brigade od 1. marta 1945).

i mrtve uglove, koji se nalaze izpod samoga samostana, te nisu mogli biti tučeni samom vatrom. Partizani su pokušavali tri puta juriš na samu zgradu, ali su uvijek bili odbijeni. Kada su vidjeli da ne mogu zgradu osvojiti na juriš, onda su zgradu tukli iz engleskog bacača Džonbul, koji je imao na samoj zgradi 5 pogodaka, ali bez uspjeha. Napad je trajao bez prekida do 5,30 sati. Nakon uzaludnog napada da zauzmu samostan partizani su pokušali da zapale samostan sa nekim upaljivim raketama, koje upotrebljavaju za upaljivanje kamiona. Rakete su padale na krov, koji je bio pokriven sniegom, tako da nisu imale učinka. Partizani su se morali u jutro povući.¹⁰ Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: 9 mrtvih i 30 ranjenih. Utrošeno naboja 7,9 mm. 5000.

Pojačani vod 1. sati V. bojne u jačini oko 60 ljudi izvršio je razviđanje u smjeru Klopačkog vrha kod Zenice. Kada je vod došao na 50 m. do neprijateljskih postava otkriven ie od neprijatelja, ali je našoj jedinici uspjelo bočnim napadom nakon 1 sata borbe izbaciti neprijatelja u smjeru s. Kasapovići, s.i. od Zenice.¹¹ Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski: ? mrtva i 1 ranjen.

C. — IZKUSTVA:

Svakodnevna razviđanja u području uporišta onemogućuju neprijatelju skupljanje i vršenje bilo kakvih podhvata . . .

D. — NEDOSTATCI:

Slaba odjeća i obuća umanjuje borbenu vrijednost jedinica, onemogućuje vršenje svakodnevnih razviđanja u području uporišta i poduzimanje potrebnih podhvata.

Zapovjednik, dopukovnik
(Mamić)

A. Mamić

¹⁰ Riječ je o dijelovima Grupe bataljona 4. NOU divizije (vidi AVII, reg. br. 8—7, k. 771/A: izvještaj pomenute divizije od 3. marta 1945).